

LA LLEGÍTIMA AL CODI CIVIL ESPANYOL: PROPOSTA DE MODIFICACIÓ DE LEGE FERENDA

Universitat Autònoma de Barcelona

Autor: Guillem Navarro Monterde

Directora: Judith Solé Resina

Treball de Fi de Grau

Àrea de Dret Civil

Grau en Dret

Curs 2018/2019

Data de lliurament: 7 de maig de 2019

ÍNDIX

ABREVIATURES	3
RESUM - ABSTRACT	4
1. INTRODUCCIÓ	5
2. LA LLEGÍTIMA	8
A. Concepte de llegítima	8
B. Naturalesa jurídica de la llegítima	9
C. Origen de la llegítima	13
D. Principi de intangibilitat de la llegítima	15
3. LA LLEGÍTIMA EN EL DRET EUROPEU	17
A. La particularitat del sistema anglès	20
4. LA LLEGÍTIMA A ESPANYA	22
A. Descendents.....	23
B. Ascendents.....	24
C. Cònjuge vidu.....	25
5. LA LLEGÍTIMA A LES COMUNITATS AUTÒNOMES AMB LEGISLACIÓ CIVIL PRÒPIA	26
A. Catalunya	26
B. Aragó	29
C. Galícia	30
D. Navarra	31
E. País Basc	32
F. Illes Balears	34

6. ÉS POSSIBLE LA MODIFICACIÓ DE LA LLEGÍTIMA EN EL MARC DE L'ACTUAL CONSTITUCIÓ ESPANYOLA?	37
7. OPORTUNITAT DE MODIFICAR LA LLEGÍTIMA VIGENT AL DRET ESTATAL	41
8. PROPOSTA PERSONAL DE LLEGÍTIMA PER AL DRET ESTATAL	47
A. Resolució d'un breu cas pràctic segons la proposta personal de llegítima.....	52
B. Taula comparativa entre la regulació vigent en el CC i la proposta personal de llegítima per al dret estatal	54
9. CONCLUSIONS FINALS	56
10. BIBLIOGRAFIA	59
A. Monografies	59
B. Articles doctrinals.....	60
C. Pàgines web.....	62
11. LEGISLACIÓ	64
12. JURISPRUDÈNCIA	65

ABREVIATURES

Art [s]:	Article/s
CE:	Constitució Espanyola
CC:	Codi Civil Espanyol
CCCat:	Codi Civil de Catalunya
Etc:	Etcètera.
FJ:	Fonament Jurídic
LO:	Llei Orgànica.
Núm [s]:	Número/s.
cit.:	Obra citada.
Pàg [s]:	Pàgina/Pàgines.
RAE:	Reial Acadèmia Espanyola de la Llengua
ss:	Següents.
STC:	Sentència del Tribunal Constitucional.
SSTC:	Sentències del Tribunal Constitucional.
STS:	Sentència del Tribunal Suprem
SSTS:	Sentències del Tribunal Suprem.
STSJ:	Sentència del Tribunal Superior de Justícia
vol:	volum

RESUM - ABSTRACT

Des de l'entrada en vigor del Codi Civil espanyol l'any 1899, s'han produït canvis tan socials com econòmics que han acabat fent que en els últims anys, juristes de reconegut prestigi obrin el debat sobre la necessitat de modificar la llegítima vigent al dret estatal. En el present treball es pretén participar en el debat llançant una proposta de regulació de la llegítima de lege ferenda, després d'estudiar amb deteniment la regulació establerta en el CC i les normatives pròpies de les comunitats autònomes que concedeixen una més àmplia llibertat de testar. Tot plegat, exposant els motius pels quals es considera necessària la modificació de la configuració estatal d'aquesta institució.

Paraules clau: Modificació de la llegítima, Codi Civil Espanyol, dret successori, solidaritat intergeneracional, llibertat de testar.

Since the publication of the Spanish Civil Code in 1899, many social and economic changes have occurred. This fact forced Spanish lawyers, of recognized prestige, to open a debate on the need of modify the reserved portion in force. The thesis intend to participate in the debate launching a proposal of the reserved portion, after studying the regulation established at the Spanish Civil Code accurately and the rules of the autonomous communities where the law expands the freedom of the deceased to dispose of its properties. All of this, after exposing the reasons why the modification of the current regulation is needed.

Keywords: Modification of the reserved portion, Spanish Civil Code, succession law, intergenerational solidarity, freedom of disposition.

1. INTRODUCCIÓ

La realització del present estudi té com a propòsit principal reflexionar sobre si la legislació vigent en el dret estatal referent a la llegítima és la més adient per als ciutadans, o bé tenint en compte els canvis que s'han produït en la societat és necessari modificar-la. Amb aquest estudi pretenc sumar-me al debat que hi ha entorn de la llegítima entre els juristes espanyols, degut als diferents canvis econòmics i socials que s'han anat produint al llarg del segle XX i XXI, afegint a aquesta situació les diferents modificacions de les normatives de les comunitats autònomes, produïdes en els últims 15 anys. Aquesta figura tradicionalment s'ha encarregat de limitar la llibertat de testar del causant, evitant d'aquesta manera que la totalitat dels béns que té en propietat el causant en vida, puguin anar a parar en mans de les persones que ell desitja quan aquest falti. La llegítima s'encarrega d'atorgar una part dels béns propietat del causant als parents més pròxims del mateix, en virtut del que es coneix com solidaritat entre generacions de la mateixa família, reconegut com a fonament de la llegítima.

Proposo analitzar l'oportunitat de la que gaudim en l'actualitat, en referència a la més que possible modificació legislativa del Codi Civil Espanyol (d'ara en endavant, CC) pel que fa a la llegítima, tenint en compte els canvis socials i econòmics produïts en la vida dels ciutadans espanyols, des de l'última gran modificació del Dret Successori en el dret estatal, com ara l'augment de l'esperança de vida.

I per a poder analitzar a fons la necessitat de modificar els preceptes referents a la llegítima, caldrà que en primer lloc es faci referència al naixement de la limitació de testar del causant, els motius en els què es va basar la institució d'aquesta figura, per tal d'avaluar si es mantenen, i si és així, el grau en el què operen en l'actualitat. També es tractaran les diverses teories existents entorn a la naturalesa jurídica de la llegítima, prestant atenció als arguments dels juristes més influents que defensen cadascuna, així com l'atorgament o no de la condició d'hereu forçós als legitimaris que tenen dret de llegítima.

Per a resoldre la qüestió de si aquesta modificació és necessària, cal conèixer com regula el CC aquesta institució, de manera que s'analitzaran els aspectes més importants de la regulació vigent, tals com a qui se li concedeix la condició de legitimari i la quantia que els hi pertoca rebre, tenint en compte la relació de parentiu amb la que concorren. No tan sols es realitzarà aquest treball estudiant el CC, també s'analitzaran els aspectes més importants d'alguns ordenaments jurídics europeus, així com la tendència legislativa de les comunitats autònomes amb capacitat per a legislar en aquest àmbit, ja que gran part d'elles han optat per a modificar les seves respectives lleis, ampliant la llibertat de testar dels ciutadans.

Així mateix, es duu a terme un estudi sobre el paper de les disposicions contingudes en la Constitució Espanyola (d'ara en endavant CE) i de retruc del Tribunal Constitucional (d'ara en endavant TC) en les que cal emmarcar la modificació de la regulació legal de la llegítima, en cas que s'optés per ampliar la llibertat de testar del causant, ja que no pot vulnerar els drets protegits a la norma suprema.

Per tal d'entendre el context en el què va es crear la legislació del CC fa poc més d'un segle, s'analitzaran dades estadístiques del segle XIX, comparant-les amb les actuals, per a comprovar numèricament els canvis socials i econòmics que fan que hi hagi aquest debat en la societat espanyola. El transcurs dels anys des de la creació del CC és tan important que caldrà examinar si el fonament de la llegítima ha variat, interpel·lant opinions de diferents autors en els seus articles doctrinals, on posen en dubte que aquest sigui el mateix.

Per a acabar, aprofitant l'oportunitat que em dona el fet d'estudiar a fons durant uns mesos la figura de la llegítima, aportaré la meua opinió personal sobre la necessitat o no de realitzar aquesta modificació, duent a terme una proposta de modificació de la regulació de la llegítima tenint en compte tots els aspectes analitzats en el present estudi, des de les tendències de les altres legislacions properes a l'espanyola, fins la possible limitació que genera la Constitució Espanyola a l'hora de legislar sobre aquesta matèria.

El present treball no pretén estendre una corrent de pensament en els lectors de l'estudi, sinó que únicament pretén posar en context la situació en la que es troba la regulació de la llegítima en el dret estatal, davant la inactivitat legislativa instaurada a Espanya en aquest àmbit, que fa que no hi hagin hagut canvis importants d'aquesta figura en més d'un segle, sent les circumstàncies de finals del segle XIX tan diferents a les actuals.

2. LA LLEGÍTIMA

A. CONCEPTE DE LLEGÍTIMA:

Cada ordenament, segons la seva idea de llegítima i la manera en què aquesta estigui regulada, optarà per una definició de llegítima o una altra. Tot i això, l'aspecte que les diferents llegítimes tenen en comú, sigui quina sigui la legislació a la que fem referència serà el fet que: vigent el principi de llibertat de testar, en el què el causant ha pogut realitzar un testament per a poder atorgar béns en propietat a determinades persones, una quota variable (segons quina legislació sigui l'aplicable) de la totalitat del patrimoni del causant, anirà a parar en mans de certs parents pròxims al causant, anomenats legitimaris, per raó que la llei els hi atribueix aquesta condició degut a la seva relació de parentiu amb el causant, així com la llei també s'encarregarà d'establir la quota que aquests tenen dret a reclamar.

La definició que estableix el CC en el seu art. 806 és la següent: “Legítima es la porción de bienes de que el testador no puede disponer por haberla reservado la ley a determinados herederos, llamados por esto herederos forzosos.”¹

En aquesta definició del CC, es produeix una gran manca de precisió, a l'hora de parlar “d'hereus forçosos”, a l'identificar aquelles persones a les que la llei ha reservat la citada porció de béns, per la relació de parentiu que els uneix. Aquesta manca de precisió m'obliga a haver de citar algunes definicions de juristes de reconegut prestigi en el territori espanyol per a explicar amb més exactitud el concepte d'aquesta figura.

El primer d'ells és LACRUZ BERDEJO² que defineix la llegítima com “la porció o quota a la que tenen dret els parents en línia recta i el cònjuge de qualsevol persona, en el patrimoni d'aquesta, a percebre a partir de la seva mort si no la va percebre en vida”.

---

¹ Art. 806 Codi Civil Espanyol

² LACRUZ BERDEJO, José Luis, *Elementos de Derecho Civil*, Vol V, Sucesiones, Dykinson, Madrid, 2009, pàg. 309. En aquest sentit, l'autor afirma que la llegítima representa una limitació en la llibertat de disposar dels propis béns. El que priva a tots aquells que tinguin legitimaris, d'atorgar la seva fortuna a qui ells mateixos desitgin.

Una definició més completa és la que ofereix LÓPEZ B. DE HEREDIA³: “El dret que tenen els parents més pròxims a rebre una atribució patrimonial, a títol gratuït, a la mort del causant, a no ser que ja l’hagi rebut en vida mitjançant donacions imputables a la porció que legalment els correspon”. Aquesta definició ja parla del fet que la llegítima no tan sols es calcularà a partir del cabal relict⁴, sinó que s’hauran de tenir en compte certes donacions que el causant va realitzar en vida als legitimaris.

En conclusió, el legislador espanyol a l’hora d’establir el concepte de llegítima en el CC va utilitzar termes que han generat debat al llarg de la vigència del Codi. Tot i així, analitzant els preceptes continguts en el mateix codi, i tal com estudiarem en el present treball, va optar per una llegítima individual i material, de la que s’han anat allunyant les legislacions autonòmiques amb capacitat per a legislar en aquest àmbit en els últims anys.

B. NATURALES JURÍDICA DE LA LEGÍTIMA

La llegítima és motiu de moltes discussions, i en l’actualitat això succeeix més que mai, a l’estar aquesta figura tant qüestionada a Espanya. Dos de les controvèrsies que podem situar en el debat sobre la naturalesa jurídica de la llegítima són: en primer lloc, la manera en què s’ha d’anomenar a les persones que per tenir una relació de parentiu pròxima amb el causant, tindran dret a rebre la part que els correspongui de la llegítima, i en segon lloc, les diferents teories que s’han arribat a defensar a l’hora de parlar de la naturalesa jurídica de la llegítima.

A propòsit de la primera qüestió, a l’hora de defensar els arguments pels que són partíceps d’un sistema o un altre, els juristes que creuen en la idea del nomenament “d’hereus forçosos” es justifiquen utilitzant l’article 806 CC, on en la definició de

---

³ BLASCO GASCÓ, Francisco de Paula; CAPILLA RONCERO, Francisco; CLEMENTE MEORO, Mario; LÓPEZ BELTRÁN DE HEREDIA, Carmen; LÓPEZ Y LÓPEZ, Ángel Manuel; MONTES PENADÉS, Vicente... ORDUÑA MORENO, Javier,. Derecho de Sucesiones, Tirant lo Blanch, Valencia, 1992, pàg. 307

⁴ La RAE defineix el cabal relict de la següent manera: “Conjunto de bienes, derechos, acciones y deudas que deja una persona a su fallecimiento y que constituye su herencia”. Recuperat de: <https://dej.rae.es/lema/caudal-relict>

llegítima, es disposa que aquesta porció de béns dels quals el testador no pot disposar, han estat reservats als hereus forçosos, el que vol dir formalment que per ser legitimari s'ha de ser hereu.

D'altra banda, els detractors de la idea que per ser legitimari s'ha de ser primer hereu, ho creuen així en base a certs articles del mateix Codi Civil Espanyol:

- En primer lloc, al parlar del complement de la llegítima en l'article 815 CC⁵, s'indica que el testador pot deixar la llegítima "per qualsevol títol", podent-ho fer amb una simple donació, on en cap cas el legitimari seria mai un hereu.
- En segon lloc, en l'article 841 CC es fa referència al fet que "el testador podrà adjudicar tots els béns hereditaris o part d'aquests a algun dels seus fills o descendents ordenant que es pagui en metàl·lic la porció hereditària dels demés legitimaris". Això comporta que en el moment en què el testador adjudica els béns hereditaris a algun fill (o qualsevol altre possible hereu), i ordena que es faci el pagament als altres legitimaris en metàl·lic, aquests diners no tindran el seu origen en l'herència, sinó que seran dels fills o descendents que hagin heretat el patrimoni, i hagin d'abonar l'import de la llegítima als legitimaris, el que suposa que els legitimaris podran actuar com a hereus (en el cas que es rebin béns/diners del causant) o com a simple legitimaris (si rep el diner en metàl·lic a través del fill o descendent).
- D'altra banda, el legitimari pot perdre la possibilitat de succeir⁶, incorrent en una de les causes tipificades com a causa d'indignitat, regulades en l'art. 756 CC, entre les quals es troben aquelles persones que "han estat condemnades per sentència ferma per haver atemptat contra la vida (...) en l'àmbit familiar al causant, al seu cònjuge (...)". També es pot perdre la capacitat de succeir, si incorregués en una de les causes de desheretament, que es troben regulades en l'art. 853 CC, i entre les quals es pot trobar:

---

⁵ Art. 815 Codi Civil Espanyol.

⁶ IRURZUN GOICOA, Domingo. "¿Qué es la legítima para el Código Civil Español?". *Revista de Derecho Civil*, vol. II, núm. 2 (abril-junio, 2015) Ensayos, pàg. 272. En aquest sentit sí que es donen unes certes circumstàncies objectives, com ara que concorrin causes d'indignitat, o bé alguna causa de desheretament fixades per la pròpia llei. Recuperat de:

<http://www.nreg.es/ojs/index.php/RDC/article/viewFile/127/115>

“haver negat, sense motiu legítim, els aliments al pare o ascendent que el deshereta”. A més d’això, s’han de tenir en compte les últimes sentències del TS que han ampliat els supòsits en els quals es pot produir una causa de desheretament fent que el maltractament psicològic als pares pugui arribar a ser-ne una. A tall d’exemple, una sentència que ha esdevingut important en referència aquesta ampliació dels supòsits de causes de desheretament és la STS 258/2014 de 3 de juny⁷, on es deshereta als fills pels motius següents: “els fills van incórrer en un maltractament psíquic i reiterat contra el seu pare del tot incompatible amb el deure elemental de respecte que es deriva de la relació jurídica de filiació, amb una conducta de menyspreu i abandonament familiar en els últims 7 anys de vida”.

- El legitimari no intervé fins el moment en què reclama la seva part de llegítima, pel que ell haurà obtingut el seu dret a succeir degut a circumstàncies naturals, i haurà de ser ell qui actuï per a reclamar el citat dret a l’hereu. Queda palès d’aquesta manera que el legitimari no serà hereu forçós, ja que serà decisió seva reclamar o no el citat dret de llegítima.

Aquesta última visió de la idea de legitimari-hereu forçós pot semblar que es contraposa amb el que es disposa en varis articles del CC, al parlar explícitament “d’hereus forçosos” com ho fa el mateix article 807, on s’indica qui poden ser hereus forçosos, però això no s’ha de valorar de manera explícita, ja que en el CC es parla en aquests termes a causa dels precedents històrics existents. Tal com hem comentat, la doctrina majoritària es decanta per la idea que no és un requisit que el legitimari sigui hereu, només tindrà aquest caràcter quan així ho digui el mateix testament. Això és així, entre d’altres coses, perquè no existeix en el CC ni un article que digui que el legitimari hagi d’assumir algun deute del causant.

Amb tot això, tal com diu IRURZUN GOICOA⁸, en l’art. 818 CC es fa referència a la “fixació de la llegítima”, i s’indica que es tindrà en compte “el valor dels béns que van quedar a la mort del testador amb deducció dels deutes i càrregues”, el que

---

⁷ España. Tribunal Supremo (Sala Primera, de lo Civil) Sentencia núm. 258/2014, de 3 de junio de 2014, (RJ 1212/2012).

⁸ IRURZUN GOICOA, “¿Qué es la legítima para el Código..., cit., pàg. 271

comporta que el legitimari mai se'n podrà fer càrrec, no sent responsable de l'actiu i el passiu, sent-ho tan sols quan concorri també com a hereu.

Contextualitzat el conflicte entre els partidaris de la idea que els legitimaris són hereus i els que no ho creuen així optant per la condició de legitimari, cal parlar de la naturalesa jurídica des d'un altre punt de vista, estudiant les diferents teories interpel·lades per nombrosos autors.

La teoria “pars hereditatis” és defensada pels que creuen que el legitimari sí que ha de ser necessàriament hereu, tal com expressa el redactat del CC en nombrosos articles, sense fer la interpretació que fa gran part de la doctrina. Així, aquesta teoria és recolzada per una molt petita part de la doctrina actual⁹, com ara PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS. En aquest cas, l'hereu (vist així pels autors que ho defensen) té dret a una part alíquota tan de l'actiu com el passiu de l'herència.

La teoria admesa per gran part de la doctrina i que es pot considerar la vigent en l'actual CC, és la coneguda com a “pars bonorum”, on s'indica que la llegítima és la part dels béns relictos que té dret a rebre el legitimari per qualsevol títol¹⁰, amb els deutes ja deduïts. En aquest cas és on s'opta per una diferenciació¹¹ entre hereu i legitimari, cosa que no succeeix en la teoria “pars hereditatis”.

La teoria que defensa que la llegítima es pot pagar amb diner extra hereditari s'anomena “llegítima pars valoris bonorum” i la sosté ROCA SASTRE, sent la llegítima un dret real de realització de valor¹², quedant els béns hereditaris afectats al pagament de la mateixa.

---

⁹ PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS, Manuel., “La naturaleza de la legítima”, en Anuario de Derecho Civil, Vol. 38, nº 4, 1985, pàgs. 849-852

¹⁰ YSÀS SOLANES, Maria; GETE-ALONSO Y CALERA, M^a del Carmen; SOLÉ RESINA, Judith, LLOBET AGUADO, Josep. *Derecho de sucesiones vigente en Cataluña*, Tirant lo Blanch, Valencia, 2008, pàg. 3

¹¹ POLO ARÉVALO, Eva María, “Concepto y naturaleza jurídica de la legítima en derecho sucesorio español: precedentes y actualidad”, *Revista Internacional de Derecho Romano*, 2013, pàg. 347, basa aquesta diferenciació entre les dues figures, en el sentit que l'hereu serà qui respongui dels deutes del difunt, tenint la impossibilitat d'anar en contra dels actes del causant. En canvi, el legitimari té la capacitat per impugnar aquests actes realitzats pel causant, sense que aquest es converteixi en responsable dels deutes del causant.

¹² O'CALLAGHAN MUÑOZ, Xavier, *Compendio de Derecho Civil. Tomo V. Derecho de Suciones*, Dykinson, 2004, pàg. 206.

I per últim, hi ha la llegítima “pars valoris”, teoria seguida per diversos sistemes, tals com l’alemany o el català, on el legitimari actua com un creditor davant l’hereu, que està obligat a pagar la llegítima com un crèdit més a satisfer del patrimoni hereditari.

C. ORIGEN LLEGÍTIMA

Per a poder entendre la regulació de la llegítima dels diferents països europeus, així com la manera en què està regulada la llegítima en el dret estatal, cal conèixer on i quan va néixer aquesta figura. La successió en el Dret Romà estava basada en una clara llibertat de testar, on la Llei de les XII Taules consagrava una indubtable llibertat testamentària. En aquells temps, els ciutadans romans veien en l’aplicació de la successió legal, una situació excepcional, el que comportava que volguessin organitzar la seva pròpia successió mitjançant un testament, elaborat amb la promptitud adequada per evitar mals majors, fet que s’equiparava “a portar una bona comptabilitat”, al ser de gran importància¹³.

En aquest testament els ciutadans romans es veien obligats a mencionar els “hereus sui”, ja fos per a convertir-los en hereus, o bé per a desheretar-los. Però aleshores va néixer la llegítima, actuant com a fre de la llibertat de la que gaudien fins el moment, arrel de diversos casos en els que els testadors instituïen hereus a gent aleatòria, “sense deixar res als seus parents més pròxims i faltant als deures d’assistència recíprocs entre familiars”¹⁴, desembocant així en la desintegració del patrimoni familiar. De manera que això va acabar comportant la ineficàcia del testament, sent els legataris els primers perjudicats.¹⁵

La llegítima formal existent fins el moment, va esdevenir en una llegítima real, en la que en cas que existissin descendents, el testador tenia un deure de pietat anomenat *officium pietatis*, que significava que estava moralment obligat a deixar

---

¹³ BERNAD MAINAR, Rafel, “De la legítima romana a la reserva familiar germànica”. *Revista Internacional de Derecho Romano*, 2015, pàg. 3

¹⁴ BLASCO GASCÓ; CAPILLA RONCERO; CLEMENTE MEORO; LÓPEZ BELTRÁN DE HEREDIA; LÓPEZ Y LÓPEZ; MONTÉS PENADÉS... ORDUÑA MORENO,. *Derecho de...*, cit., pàg. 310

¹⁵ BERNAD MAINAR, “De la legítima romana...”, cit., pàg. 7

una part dels seus béns als seus descendents, havent-hi la possibilitat d'interposar una *querela inofficiosi testamenti*, en cas que el testador no hagués deixat a qui deuria haver-ho fet la part corresponent¹⁶. Aquest requisit mínim de la *officium pietatis* va ser fixat amb ajuda de la llei de la quarta Faldicia, sent una quarta part de l'herència, re-anomenada posteriorment com a *portio legitima*. Per la qual cosa, amb la legislació d'aquell moment, el testador havia de deixar als seus parents més pròxims aquesta *portio legitima*.

Pel que fa la naturalesa jurídica de la llegítima romana, segons l'argumentari de BERNAD MAINAR, la llegítima dedicada als ascendents i descendents es considerava una *pars hereditatis*, al prohibir-se el desheretament entre ells, en cas que no els deixés cap llegat o donació. En canvi, la resta de legitimaris al poder convertir-se en hereus, legataris, o rebre donacions, i així ser titulars sobre una part de l'herència, convertia la llegítima romana en una *pars bonorum*.¹⁷

D'altra banda hi havia el sistema germànic, que era totalment oposat al romà, ja que era la llei, i no l'home, qui decidia en la successió. Aquesta es basava en la idea següent: el causant no podia disposar del seu patrimoni, al ser la llei l'encarregada de realitzar aquesta atribució. De manera que el testament era una institució jurídica desconeguda en el dret germànic, a l'estar present el principi consuetudinari següent: "els hereus neixen, no es fan"¹⁸. Arrel de la invasió per part dels pobles bàrbars de l'imperi Romà, va sorgir en el sistema germànic la figura del testament, tot i que només es podia disposar una part, l'altre era fixada per la pròpia llei. La naturalesa jurídica de la reserva familiar germànica¹⁹ era una *pars hereditatis*, al rebre l'hereu "una quota de l'herència en propietat, i totalment lliure de càrregues".

Per tant, un dels grans trets diferencials entre els dos sistemes que originen la llegítima actual és que mentre que la reserva del dret germànic vol protegir el principi consuetudinari, que prohibeix al cap de la família disposar individualment dels béns immobles familiars, per evitar que els béns marxessin de la propietat familiar, la llegítima romana (avantpassada de la llegítima del dret estatal) neix per

---

¹⁶ IGLESIAS SANTOS, Juan, *Derecho Romano*, Sello Editorial, Barcelona, 2010, pàg. 443

¹⁷ BERNAD MAINAR, "De la llegítima romana...", cit., pàg. 52

¹⁸ En alemany, aquest era el següent: "Erbe wird geboren, nicht erkoren".

¹⁹ BERNAD MAINAR, "De la llegítima romana...", cit., pàg. 57

tal de posar límit a la llibertat que tenia el testador, exercint així el deure ètic de protegir els seus parents més pròxims.

D. PRINCIPI DE INTANGIBILITAT DE LA LLEGÍTIMA

La figura de la llegítima gaudeix de inviolabilitat, arrel d'una sentència del TS de l'any 1980²⁰, on se la defineix com una institució de Dret necessari. De manera que a aquesta figura la conformen normes imperatives que impossibiliten la seva privació als legitimaris sense una causa justa. La imperativitat de la llegítima és present en el Dret estatal en dues diferents vessants: la qualitativa i la quantitativa.

Pel que fa a la intangibilitat qualitativa de la llegítima, es referència que aquesta s'haurà de pagar amb béns de l'herència, estant aquests lliures de càrregues o qualsevol gravamen, sense condició ni substitució de cap espècie.²¹

Tot i així, en certes i comptades ocasions, serà possible fer el pagament de la llegítima en diners que no pertany a l'herència, com succeeix per exemple en el llegat de finca d'incòmoda divisió, previst en l'article 821 CC, o bé el més comú, previst en el 839 CC, on es preveu la llegítima del cònjuge vidu, que fa referència a l'usdefruit. En l'actualitat, i gràcies a la vigència de l'art. 841 introduït per la Llei 11/1981 de 13 de maig, existeix la possibilitat de satisfer la llegítima en diners no herencials, al permetre que el testador pugui adjudicar "tots els béns hereditaris o part d'ells" a un sol legitimari sense justificar-ho, "ordenant que es pagui en metàl·lic la porció hereditària dels demés legitimaris".

Quelcom a destacar en el desenvolupament de l'explicació d'aquest punt és la *cautela socini*, o el que ve a ser el mateix, la compensació pel gravamen legitimari. El testador té permès gravar la llegítima, sempre i quan ofereixi al legitimari "una atribució patrimonial superior al valor de la seva quota mínima si accepta el gravamen", o bé en cas que no accepti aquest gravamen, l'atorgament de la seva llegítima estricta, sense cap altre càrrega. Aquesta *cautela socini* tindria lloc quan

---

²⁰ STS (Sala de lo Civil), de 31 de mayo de 1980, (RJ 1980/2724).

²¹ BLASCO GASCÓ; CAPILLA RONCERO; CLEMENTE MEORO; LÓPEZ BELTRÁN DE HEREDIA; LÓPEZ Y LÓPEZ; MONTÉS PENADÉS... ORDUÑA MORENO,. *Derecho de...*, cit., pàg 368

el testador tingui la voluntat de deixar l'usdefruit de tota la seva herència al seu cònjuge i la nua propietat als fills. D'aquesta manera es podria complir la voluntat del testador, i sortirien guanyant les altres dues parts, el cònjuge podria gaudir dels béns el temps que seguís en vida i els fills obtindrien la plena propietat dels béns en el moment que el cònjuge usufructuari faltés, heretant no tan sols el que els hi correspondria per llegítima, sinó també el terç de millora i el terç restant de lliure disposició. En aquest cas la doctrina jurisprudencial opta per donar per vàlida la *cautela socini*, tal com s'indica en sentències de la dècada dels 50, concretament sentències del Tribunal Suprem amb data de 6 de maig de 1953 i de 12 de desembre de 1958.²²

I tal com hem dit abans, de intangibilitat de la llegítima n'hi ha de dos tipus, quedant-nos per estudiar la intangibilitat quantitativa de la llegítima. En aquest cas el que és transcendental és la quantia dels béns que li corresponen al legitimari, que mai podrà ser menor de la que li pertoca en base a la relació de parentiu que té amb el causant.

El legitimari té al seu abast varies accions de defensa per tal de recuperar el que mai li ha arribat, tals com l'acció de suplement, les accions de reducció de llegats o bé accions de recuperació de les donacions realitzades pel causant durant la seva vida. En base a això, l'article que s'encarrega de regular la situació en què a un legitimari no se li ha satisfet la totalitat de la llegítima que li tocava per llei és el 815 CC²³, que dóna l'opció als legitimaris de demanar el complement de la llegítima.

---

²² LACRUZ BERDEJO, José Luis; SANCHO REBULLIDA, Francisco de Asís; LUNA SERRANO, Agustín; DELGADO ECHEVERRÍA, Jesús; RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco... RAMS ALBESA, Joaquín Jose, *Elementos de Derecho Civil V. Sucesiones*, Dykinson, Madrid, 2009, pàg. 373

²³ Art. 815 CC: "El heredero forzoso a quien el testador haya dejado por cualquier título menos de la legítima que le corresponda, podrá pedir el complemento de la misma."

3. LA LLEGÍTIMA EN EL DRET EUROPEU

El dret estatal pot legislar en l'àmbit de la llegítima i del dret de successions de manera il·limitada, sense que l'afecti la primacia del Dret Europeu, ja que cada estat pot legislar en aquest àmbit com cregui convenient segons com sigui la seva societat i la seva tradició legislativa. Dit això, és important examinar quina és la tendència en la que està legislant Europa, si aquesta va pel mateix camí que van les Comunitats Autònomes, és a dir cap a una més àmplia llibertat de testar, amb la mirada posada a la possibilitat de suprimir les llegítimes en un futur no tan llunyà, o bé si les llegítimes segueixen gaudint d'importància en les diferents legislacions, anant en contra de la tendència que sembla instaurada en l'ideari autonòmic.

Fet aquest estudi, és fàcil identificar unes línies generals que coincideixen segons el tipus de dret dels països europeus, havent-hi en els països de Civil Law una tradició de llegítimes que es manté en l'actualitat i en els països en el que regeix el Common Law, una clara llibertat de testar, tot i que amb certes particularitats. En els països europeus més pròxims socialment i cultural a Espanya, la legislació sobre llegítimes es pot considerar similar a l'espanyola, amb certes diferències com ara, l'exclusió de la figura dels ascendents en la llegítima en certs països europeus, quelcom que s'hauria de valorar en una possible reforma a l'Estat Espanyol. Altres països del continent europeu qualifiquen de manera diversa la posició del cònjuge, podent tenir la plena propietat dels béns, tenint tan sols l'opció de rebre un usdefruit vitalici, com succeeix a Espanya, o bé impossibilitant que el cònjuge o la parella de fet puguin ser legitimaris, en cas que concorrin amb els descendents com és el cas

francès²⁴. Un cas que gaudeix de certa excepcionalitat és el cas alemany²⁵, on la llegítima és de caràcter fix, sent de la meitat de la quota hereditària. En gran part dels Estats Europeus, la llegítima “pot variar en funció del número de legitimaris, de la classe de legitimaris o d’una combinació dels dos factors”²⁶.

Ara bé, fins el moment només hem vist països que limitin la llibertat de testar dels causants establint límits percentuals a la totalitat del cabal hereditari. No funciona ben bé així en el cas noruec, que a més de limitar la llibertat de testar amb una quota percentual, també es posa límit a la quantitat que el legitimari pot cobrar en concepte de llegítima.²⁷ Quelcom en el que coincideixen certs països situats a l’est d’Europa i que sota el meu punt de vista (que aportaré al final de l’estudi) s’hauria d’agafar com a exemple en la futura llegítima del CC, és el fet de que prenguin una importància considerable pel que fa a la llegítima que haurien de rebre, aquelles persones pròximes al causant que estiguin en una situació de necessitat.

---

²⁴ A França, un país que es pot considerar, a priori, proper a la cultura espanyola, al menys geogràficament hauria de ser així, la llegítima és totalment diferent. En primer lloc, en aquest país, en cas que existeixin fills només podran ser ells els legitimaris, donant l’opció al cònjuge de ser-ho en el supòsit que no n’hi haguessin i impossibilitant de totes maneres que els ascendents i els colaterals ho puguin ser. En el cas de la legítima dels fills, en cas que només n’hi hagi un, s’emportaria la meitat del cabal hereditari, sent un terç a compartir amb l’altre fill si en fossin dos, sent el mateix valor per a cada fill si en fossin tres. Superat aquest valor de tres fills, la legítima seria de $\frac{3}{4}$ del cabal hereditari i aquests s’ho haurien de repartir a parts iguals. Tal com he remarcat en aquest mateix paràgraf, el cònjuge tindrà dret a aquesta llegítima si no concorre amb fills del difunt i el que li correspondrà serà tan sols d’una quarta part. Un cas similar al francès, salvant les distàncies és el que es produeix a la República Txeca, privant en tot cas al cònjuge i als ascendents de l’opció de ser legitimaris, deixant-la tan sols als descendents. A més a més d’aquests dos països, altres països situats a Europa opten per reservar la llegítima tan sols als fills, com ara bé: Finlàndia, Luxemburg i Suècia.

²⁵ En aquest sentit, cada país té la seva pròpia llei i legisla seguint la seva tradició legislativa, protegint les figures diferents i donant diferent importància a cada una. A Alemanya la legítima és invariable, ja que sempre serà d’ $\frac{1}{2}$, sense tenir en compte les persones que concorrin en ella. Es protegeix en primer lloc als descendents i al cònjuge, havent-se de repartir aquests, la legítima en parts iguals.

²⁶ VAQUER ALOY, Antoni, “Reflexiones sobre una eventual reforma de la legítima” *InDret, Revista para el análisis del Derecho*, 2007

²⁷ A Noruega, els legitimaris seran els descendents o bé el cònjuge vidu, però amb la particularitat que el límit no l’establirà tan sols la quota que marqui la llei, a part d’aquest límit, es preveu que el legitimari (amb diferent valor entre si és un fill o el cònjuge) no pugui rebre més d’una quantitat exacta de diners. Per exemple, en el cas dels fills del causant, aquests només podran reclamar $\frac{2}{3}$ parts del cabal hereditari en concepte de llegítima, però cada fill no podrà rebre més d’un milió de corones noruegues, el que per fer-nos una idea, a dia 5 d’abril del 2019, equival a 103.475 euros. El cònjuge legitimari en canvi, té l’opció de reclamar com a màxim el valor de la quota base que preveu la Seguretat Social noruega multiplicada per 4 en cas que hi hagi descendents. Si no n’hi haguessin, aquest valor s’hauria de multiplicar per 6 per saber-ne el màxim.

Un punt important i que segur que seria objecte de debat en una possible reforma, seria concretar què s'hauria de considerar "situació o estat de necessitat". En aquest terme entrarien, per descomptat, aquelles persones que a més a més de gaudir de la condició de legitimaris, estiguessin considerades incapacitades per a treballar o disposessin d'un grau de discapacitat superior al percentatge marcat (percentatge del que no estic en condicions de fixar-ne el mínim, per un obvi desconeixement de la matèria). Tal com feia referència en un dels paràgrafs anteriors, hi ha països europeus que en la seva legislació preveuen d'una manera o altra aquesta protecció. Un exemple clar i restrictiu és el lituà, on el legitimari (fill, cònjuge o ascendent del testador) tindrà dret a la llegítima sempre que necessiti ser mantingut en el moment de la mort del causant, sent la llegítima de la meitat de la quota hereditària.

Un exemple que va en el mateix sentit, però amb grans diferències és el que succeeix a Eslovènia, on d'una banda hi haurà una llegítima pels fills i el cònjuge del causant, però a més a més, els avis i germans del causant poden ser hereus forçosos, en el supòsit que aquests tinguin "incapacitat permanent per a treballar i no disposin de medis pel seu sosteniment", tal com fixa la legislació eslovena. Altres països com Polònia i Estònia també preveuen aquesta protecció per aquelles persones incapaces per a treballar, o només en el cas de Polònia, pels menors d'edat legitimaris.²⁸ A altres països amb cultures similars a la nostra, com ara Itàlia, la llegítima té una gran importància, sent de dos tercers part com succeeix a l'Estat Espanyol quan hi ha més d'un fill, o inclús superant aquest límit que semblava establert a Europa i fixant-la en tres quartes parts quan coincideixin el cònjuge i més d'un fill en la mort del causant.

En tot cas, com estem veient en el present estudi, la llegítima en la majoria de països del Civil Law té una gran importància, pel que una possible reforma convertint la llegítima en una figura menys important en l'esfera del dret estatal, s'hauria de recolzar en la tendència de les legislacions que han dissenyat les autonomies en els últims anys i en el context històric i social del país, deixant de banda els textos jurídics europeus, que segueixen optant per la restricció de la llibertat de testar.

---

²⁸ VAQUER ALOY, "Reflexiones sobre una eventual...", cit., pàg. 4

A. LA PARTICULARITAT DEL SISTEMA ANGLÈS

Quan parlem del sistema anglès, cal remarcar que no ens referim només al d'Anglaterra, sinó al sistema que agrupa la legislació britànica, de Gal·les i d'Irlanda del Nord²⁹. Aquest sistema deixa de banda les lligítimes, donant total llibertat per a testar al subjecte, tot i que des del 1938, certes persones que gaudeixen d'una relació especial (fixada per llei) amb el causant, poden sol·licitar al jutge una “family provision” en aquells supòsits excepcionals en els que el causant no hagi concedit, ni per via testamentària, ni amb el règim de la successió intestada, una atribució econòmica raonable del cabal hereditari en favor de la persona sol·licitant.³⁰

Què es pot considerar una “atribució econòmica raonable”? Això no dependrà de les necessitats que tingui el sol·licitant, sinó que s'haurà d'examinar mitjançant l'anomenat “estàndard de manteniment”³¹ en el que entraran en joc varis condicionants, tals com els recursos i necessitats del sol·licitant, les obligacions de les que s'hagi de fer càrrec el subjecte, de l'herència en si que deixa el causant, ja sigui la quantia i les persones a qui la dirigeix, la possible discapacitat que podria tenir el sol·licitant, els motius en els que es va basar el testador per no concedir una part de l'herència més important al sol·licitant, etc. Per a valorar si és adient o no concedir la “family provision” en cada cas, es forma un tribunal que gaudeix d'una alta discrecionalitat, que també s'encarregarà de fixar, si s'escau, el valor que se li haurà de concedir al sol·licitant.

Tal com hem dit, aquesta excepcionalitat que es pot arribar a produir al sistema anglès només pot beneficiar a algunes persones en concret, llista que fixa la llei anglesa: “el cònjuge del causant, l'ex-cònjuge que no hagi contret noves núpcies, la parella de fet, els fills del causant i altres persones a qui el causant va tractar com a fills, i persones dependents del causant”.

---

²⁹ ANDERSON, Miriam, “Una aproximación al derecho de sucesiones inglés”, Anuario de Derecho Civil, 2006, pàgs. 1243-1281.

³⁰ SOLÉ RESINA, Judith, “Cuestiones referentes al derecho de sucesiones en los estados miembros de la Unión Europea”, 2011

³¹ VAQUER ALOY, “Reflexiones sobre una eventual...”, cit.

Es pot arribar a fer un símil amb el que succeeix a alguns països del Civil Law (Estònia, Eslovènia, etc.) en els que la llegítima és encara vigent i es donen drets especials a aquells subjectes que ja sigui per una incapacitat per a treballar o bé per l'edat que tenen, els hi és impossible ser totalment independents, tenint unes necessitats especials per cobrir. Al cap i a la fi, i amb una visió dels dos drets molt general, el que succeeix en aquest sistema coincideix en certa manera amb el que passa al sistema de llegítimes, on el sol·licitant (en l'altre sistema el legitimari) pot sol·licitar/reclamar una part de l'herència que creu que mereix, i el causant no ha volgut concedir. Però feta la comparació, cal remarcar les grans diferències existents entre els dos sistemes, on en el cas anglès seran uns especialistes els que s'encarregaran de decidir si es concedeix o no la *family provision*, i en cas que es concedeixi, la quantitat. A més a més, tal com disposa VAQUER ALOY³² en un dels seus articles de revista, a la *family provision* algú que no té cap vincle de parentesc o familiar amb el causant, ni tan sols un vincle legal, es podria veure beneficiat amb la concessió pel tribunal d'aquesta figura, quelcom que no seria possible en el sistema de llegítimes.

---

³² VAQUER ALOY, "Reflexiones sobre una eventual...", cit.

4. LA LLEGÍTIMA A ESPANYA

La definició de llegítima a la legislació espanyola està prevista en el CC, que la defineix de la següent manera: “porció de béns que el testador no pot disposar per haver-la reservat la llei a determinats hereus, anomenats hereus forçosos”.

Com ja s’ha comentat en l’estudi referent a la naturalesa jurídica de la llegítima i al concepte de la mateixa, la doctrina és escèptica a aquesta definició que proporciona el CC, per la condició i nom que dóna als legitimaris, tractant-los d’hereus forçosos. Un dels màxims defensors d’aquesta postura és ALBALADEJO, que defensa que la terminologia que utilitza la legislació espanyola en el seu codi, “d’hereus forçosos” és inexacta, al poder obtenir la llegítima per un títol diferent al d’hereu³³.

LACRUZ BERDEJO aprofundeix la definició de llegítima³⁴ al referir-se a les possibles donacions que hagin existit en vida del causant, com “la quota a la que tenen dret els parents en línia recta i el cònjuge de qualsevol persona, en el patrimoni d’aquesta, a percebre a partir de la seva mort si no la va rebre en vida”.

Així, tal com disposa l’article 807 CC, els hereus forçosos seran a priori, els següents subjectes:³⁵

- Els fills i descendents respecte dels seus pares i ascendents.
- A falta dels anteriors, els pares i ascendents respecte dels seus fills i descendents.
- El vidu o la vídua en la manera i mesura que estableixi el Codi.

---

³³ ALBALADEJO GARCÍA, Manuel, *Curso de Derecho Civil V, Derecho de Sucesiones*, José María Bosch, Barcelona, 1989, pàg 372.

³⁴ LACRUZ BERDEJO, SANCHO REBULLIDA, LUNA SERRANO, DELGADO ECHEVERRÍA, RIVERO HERNÁNDEZ, RAMS ALBESA, *Elementos de Derecho...*, cit., pàg. 485.

³⁵ Art. 807 Codi Civil Espanyol

A. DESCENDENTS

Pel que com diu el mateix article, en cas que existeixin descendents, aquests exclouran de la condició de legitimaris als ascendents. Val a dir que no tots els descendents seran legitimaris, per a saber qui gaudirà d'aquesta condició cal tenir en compte la proximitat en grau amb el causant, el que comporta que els néts i descendents d'aquests no seran legitimaris en cas que el seu pare (fill del causant) estigui viu i tingui la capacitat d'heretar, perquè és el descendent de millor grau del causant. Ara bé, en l'hipotètic cas que un dels descendents del causant hagués premort, hagués estat declarat indigne, o bé directament hagi incorregut en una de les causes de desheretament, sent efectivament desheretat, entrarà en escena el dret de representació, fent que els descendents d'aquest subjecte es convertissin en legitimaris. No serà així, en cas que el descendent de millor grau amb dret a llegítima repudiés l'herència, ja que aquesta renúncia tindria conseqüències en la no assumptió de la condició de legitimaris dels descendents, al tractar-se la renúncia d'una decisió que afecta al subjecte que exerceix l'acció i als seus respectius descendents. Al perdre's un legitimari, la llegítima individual dels altres legitimaris creixeria proporcionalment.

La quota de llegítima global³⁶ que correspondria als descendents, tenint en compte el marcat pel CC, seria de dues terceres parts de l'haver hereditari. Dit això, el causant pot disposar d'una d'aquestes dues parts que van dirigides als descendents, per a poder afavorir a algun altre descendent, el que es coneix com a terç de millora. S'anomena llegítima llarga, aquella llegítima en la que el causant no ha decidit utilitzar el terç de millora, deixant les dues terceres parts de llegítima als descendents en parts iguals, en canvi quan el causant faci ús d'aquest terç de millora per afavorir algun dels descendents, es dirà que es tracta d'una llegítima curta. Val a dir que no és necessari millorar la llegítima disposant la totalitat d'un terç a un dels legitimaris, aquest terç és el límit establert, tal com diuen autors com DÍEZ,

---

³⁶ LÓPEZ BELTRAN DE HEREDIA, Carmen, defineix de la següent manera, a *Derecho de Sucesiones*, la llegítima global: "quota que s'atribueix col·lectivament als legitimaris d'un grup, sempre la mateixa en la successió de la que es tracti, amb independència del número de legitimaris". On sí que tindran importància el número de legitimaris, bàsicament per fer el repartiment de la llegítima, serà en la llegítima individual, que serà resultat de dividir l'import de la llegítima global pel nombre de legitimaris.

PICASO Y GULLÓN al text citat.³⁷ El causant pot realitzar la millora d'un dels legitimaris mitjançant una donació, la institució d'hereus o bé de llegats, pel que aquesta millora pot ser tan *mortis causa*, com *inter vivos*. El terç restant que no correspon a la legítima és de lliure disposició i el causant tindrà llibertat per deixar-lo a qui desitgi, sense que sigui necessari que el subjecte el qual s'afavoreix sigui legitimari.

B. ASCENDENTS

Com ja s'ha comentat, la llegítima dels ascendents té caràcter subsidiari. Es considerarà legitimaris (hereus forçosos segons el CC) als ascendents sempre i quan no hi hagi fills o descendents del causant. Una novetat de la reforma de l'any 1981 és la no distinció entre els fills o descendents matrimonials i no matrimonials, així com amb els pares adoptius, que gaudeixen dels mateixos drets davant la llei.

Segons l'article 809 CC, la legítima espanyola pels ascendents serà de "la meitat de l'haver hereditari dels fills i descendents", llevat que concorrin amb el cònjuge, que en aquest cas serà "d'una tercera part de l'herència". Per tant del que disposa el CC, podem extreure que es tracta d'una llegítima variable segons si concorren o no, amb el cònjuge, figura que podria prendre importància en una possible reforma de la llegítima, restant-li importància precisament als ascendents, objecte de debat en l'actual panorama de la llegítima.

Val a dir que en cas que els dos ascendents directes estiguessin vius, serien legitimaris en igualtat de condicions, però en el supòsit que faltés un dels ascendents, l'únic legitimari dels ascendents serà el que sobrevisqui, privant així als ascendents del pare/mare premort de rebre quelcom del cabal hereditari com a legitimaris, tal com fixa el principi de proximitat de grau.³⁸

---

³⁷ YSÀS SOLANES; GETE-ALONSO Y CALERA; SOLÉ RESINA; LLOBET AGUADO, *Derecho de sucesiones...*, cit., pàg. 163

³⁸ BLASCO GASCÓ; CAPILLA RONCERO; CLEMENTE MEORO; LÓPEZ BELTRÁN DE HEREDIA; LÓPEZ Y LÓPEZ; MONTES PENADÉS,... ORDUÑA MORENO, *Derecho de...*, cit., pàg. 331.

C. CÒNJUGE VIDU

La llegítima del cònjuge vidu³⁹ es caracteritza per dos trets que la fan diferencial a les duos anteriorment referides:

- a. És variable, ja que dependrà dels parents del causant que sobrevisquin.
- b. En principi, la llegítima del cònjuge vidu es tracta d'un usdefruit i no de la plena propietat.

Aquest dret se li serà concedit de manera incondicional, ja que no està condicionat a cap altre ordre preferent de legitimaris, com succeïa amb els ascendents.

En tot cas, perquè el cònjuge vidu pugui gaudir d'aquest dret, caldrà que el matrimoni estigui vigent, el que comporta que en cas de divorci, nul·litat o separació no hi haurà dret de llegítima, sense que sigui necessari que la separació sigui judicialment o de fet, com disposa l'art. 834 CC.

Pel que fa a la quantia que ha de rebre el cònjuge, com s'ha exposat anteriorment, dependrà dels parents amb els que concorri, explicat en l'articulat del CC:

- L'art. 834 CC preveu la concurrència amb fills o descendents, que suposarà que el cònjuge té dret a rebre l'usdefruit del terç destinat a millora.
- L'art. 837 CC en canvi, fixa el dret de llegítima que se li concedirà al cònjuge si concorre amb ascendents, corresponent l'usdefruit de la meitat de l'herència.
- En canvi, si no es coincidís amb parents en línia recta, ni ascendents ni descendents, el dret a llegítima seria de l'usdefruit de dos terços de l'herència, tal com fixa l'art 838 CC.

---

³⁹ La llegítima vidual serà sempre individual, no podent ser global, ja que el vidu només pot ser una persona.

5. LA LLEGÍTIMA A LES COMUNITATS AUTÒNOMES AMB LEGISLACIÓ CIVIL PRÒPIA

A. CATALUNYA

Dins de l'Estat Espanyol hi ha diverses lleis referents a la llegítima, que s'aplicaran tenint en compte la Comunitat Autònoma en la que tenia el veïnatge civil el difunt.⁴⁰ A Catalunya la llegítima està regulada al Codi Civil de Catalunya (d'ara en endavant, CCCat), concretament a partir de l'article 451-1.⁴¹

L'autor JOU MIRABENT, al referir-se a la llegítima catalana és partidari de la idea que la llegítima no pot ser considerada com una obligació del causant, ni tan sols com una limitació de la facultat de disposar, tenint el ciutadà absoluta llibertat per a disposar tingui o no legitimaris. No obstant la llei, com a mecanisme de protecció a la família atribueix als familiars més pròxims del causant un dret a exigir un determinat valor o participació econòmica que ha de satisfer l'hereu.

Gran part de la doctrina i la jurisprudència qualifica la llegítima catalana com una institució de dret necessari al ser un dret que ha de ser respectat pel causant, i atribuït per la pròpia llei als legitimaris. Tot i que no sempre ha estat així, la llegítima a Catalunya es pot considerar com un dret de crèdit⁴² ja que el mateix CCCat atorga al legitimari el dret d'obtenir en un període limitat de temps un valor patrimonial del que respondrà personalment del pagament l'hereu, el que dóna dret al primer a exercir el dret de crèdit enfront de l'hereu.

Aleshores, han de concórrer una sèrie de particularitats en la defunció del causant perquè es pugui posar en marxa el comptador per a demanar la llegítima. Aquests requisits són tals com òbviament la mort del causant, que visquin i puguin accedir a la llegítima alguna de les persones que poden ser legitimàries segons el que

---

⁴⁰ Art. 814 Codi Civil Espanyol: "La sujeción al derecho civil común o al especial o foral se determina por la vecindad civil.

⁴¹ Art. 451 i ss del Codi Civil de Catalunya

⁴² Picón Advocats, 2016. Recuperat de: <https://www.picon-advocats.com/la-legitima-derecho-civil-catalan/>

disposa la llei i per últim que hi hagi béns sobre els que es pugui computar el càlcul de la llegítima.

Pel que fa a la llegítima dels descendents i el dret de representació d'aquests, segons el que disposa el CCCat, els fills del causant seran legitimaris d'aquest a parts iguals, amb la particularitat que els fills premorts i els absents, seran representats pels seus respectius descendents per estirps, és a dir, en el cas que el fill del causant mori abans que el seu pare, quan el pare mori, tindrà dret a la llegítima el nét del causant. Però no serà així en el supòsit que el legitimari premort hagi renunciat a la llegítima, es produeixi un desheretament just, o bé s'hagi produït una declaració d'indignitat per a succeir, degut al caràcter individual del que gaudeix la llegítima, afectant així al renunciant i al seu estirp, tal com disposa l'art. 451-25 del CCCat.

Quant a la llegítima que correspon als ascendents, aquests podran ser legitimaris quan el causant no tingui descendents que li hagin sobreviscut, convertint-se així amb legitimaris per meitat. Però val a dir que tal com disposa l'art. 451-4 CCCat, en cas que hi hagi descendents i aquests hagin estat desheretats justament o declarats indignes, els progenitors no tindran dret a la llegítima. També en aquest article s'indica que si tan sols "viu un progenitor o la filiació està determinada respecte a un progenitor, li correspon el dret de la llegítima íntegrament", com indica l'article 451-4.2 CCCat.

Un cop coneixem qui pot tenir la qualitat de legitimari a Catalunya, cal fer referència al càlcul de la llegítima, per tal de conèixer si arrel de la mort del causant existeix la llegítima i en cas que sigui així, el valor d'aquesta. És aquí on podem observar que la legislació catalana podrà tenir un paper protagonista en una possible reforma del CC en referència al dret successori, ja que en el CCCat es fixa un import per a la llegítima d'una quarta part de la quantitat base. Per a poder conèixer aquesta quantitat base s'haurà de realitzar sempre el mateix càlcul. S'haurà de tenir en compte el valor que tenen els béns de l'herència en el moment de la defunció del causant, deduint els deutes i les despeses d'última malaltia i de l'enterrament o la incineració. D'aquí en sortirà un valor líquid, al qual "haurem d'afegir el dels béns donats pel causant en el 10 anys precedents a la seva mort". No tindrà importància

la data en la que s'hagi produït la donació en aquells supòsits en què la donació hagi estat imputable a la llegítima.

En el cas català, el cònjuge vidu no tindrà dret a la llegítima, una de les moltes diferències que es produeix entre la legislació catalana i l'espanyola. Tot i així, el cònjuge vidu pot arribar a tenir dret a l'anomenada "quarta vidual"⁴³, en la qual la llei requereix que el cònjuge vidu, o bé el convivent supervivent no disposi de recursos econòmics suficients per a fer front a les seves necessitats. Aquesta figura gaudeix d'un alt grau d'interès, al ser una de les grans novetats de la modificació de la llei catalana, però no correspon analitzar-la de manera àmplia en el present treball, degut a la falta d'espai per a fer-ne referència.

A més a més, aquesta tendència cap a la llibertat de testar, no s'expressa tan sols en la reducció de la quota que s'ha de fer davant els legitimaris, sinó que això també queda palès en l'ampliació de les causes de desheretament en la legislació catalana. Aquestes es troben regulades a l'art. 451-17, entre les quals destaquen "el maltractament greu al testador" o a certes persones relacionades amb aquest i "l'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si és per una causa exclusivament imputable al legitimari". Aquesta última pren una importància cabal gràcies a la manera en la que s'ha referit el TS en l'esfera espanyola, ja que en l'any 2014, la Sala va dictar la STS 258/2014, de 3 de Junio de 2014⁴⁴, en la que el Tribunal considerava vàlida una clàusula d'un testament on el pare desheretava als seus fills per maltractament psicològic, afirmant que la interpretació que s'ha de realitzar ha de ser "flexible conforme a la realitat social, al signe cultural i als valors del moment en què es produeix".

Tant es així, que la recent modificació i la manera com es va legislar quan es va produir, fan pensar que l'evolució de la societat ens pot portar, a la total desaparició

---

⁴³ La figura de la quarta vidual està regulada en l'art. 452-1 i ss. Tal com disposa l'art. 452-2 CCCat, per a analitzar i conèixer quines són les necessitats reals del cònjuge, caldrà examinar "el nivell de vida de què gaudia durant la convivència", així com el patrimoni relict, i altres factors com la seva edat, o altres rendes que estigués percebent.

⁴⁴ España. Tribunal Supremo (Sala Primera, de lo Civil) Sentencia núm. 258/2014, de 3 de junio de 2014, (RJ 1212/2012). La resolució d'aquest recurs va donar peu a que s'incloués entre les causes de desheretament en l'esfera espanyola el maltractament psicològic, de manera que a partir d'aquest moment es considerava vàlida una clàusula d'un testament en la que el pare desheretés els seus fills per maltractament psicològic.

de la figura de la llegítima, tal com defensa FERRER RIBA, a l'afirmar que la llegítima “segueix el seu lent camí cap a la desaparició”.⁴⁵

B. ARAGÓ

La llegítima en la Comunitat Autònoma d'Aragó⁴⁶ es pot considerar certament atípica. Com a característiques principals, aquesta llegítima no la podran obtenir els ascendents i a més d'això, no tindrà importància el grau en el que concorrin els descendents del causant. El fet que la fa especial és el repartiment que es pot realitzar d'aquesta entre els descendents, podent ser de manera igualitària o desigual, segons la voluntat del testador, sent la quantia de la llegítima de la meitat de l'herència. Aquest últim apunt correspon a una llegítima col·lectiva (explicada en l'art. 486 del citat codi), però que podria ser d'especial interès en la possible reforma de la llegítima al dret estatal. De fet és objecte de debat en l'actualitat la possible incorporació d'aquesta figura, basant-se en el que està legislat en algunes de les comunitats autònomes, com ara l'aragonesa.

Val a dir però, que en la regulació de la llegítima a l'Aragó, en el supòsit que no es vulgui deixar res en el testament a algun dels fills, a aquest se'ls haurà de mencionar, per tal que consti que no es tracta d'un oblit del testador, sinó que el fet de no deixar res al seu fill ha sigut de manera intencionada. La figura de la llegítima es pot atribuir mitjançant un testament, que és el procediment més comú, o bé via pacte, successió legal o per donacions *inter vivos*, en la qual no es podrà computar a efectes de llegítima “les despeses d'educació, d'alimentació i assistència sanitària llevat que fossin absolutament excepcionals”.⁴⁷ També cal remarcar que el cònjuge vidu no queda desemparat en l'actual regulació legislativa aragonesa, ja que aquest tindrà dret a l'usdefruit de viudetat “sobre tots els béns del primer que falti”. Una

---

⁴⁵ FERRER RIBA, Josep, “El nuevo derecho catalán de sucesiones”, Editorial InDret 4/2008.

⁴⁶ La legislació vigent a referent a les llegítimes a Aragó és la següent: Código del Derecho Foral de Aragón, Texto Refundido de las Leyes Civiles aragonesas aprobado por el Decreto Legislativo 1/2011, de 22 de marzo, del Gobierno de Aragón.

⁴⁷ Art. 489 Código del Derecho Foral de Aragón.

de les moltes diferències entre la llegítima aragonesa i la catalana és que la llegítima aragonesa no es pot tractar com si aquesta fos un crèdit dels legitimaris.

La conclusió que es pot extreure de la legislació actual de l'Aragó és que és una regulació a tenir en compte a l'hora d'agafar idees per a reformar el CC, al tractar-se d'una legislació moderna, on pren pes la figura dels descendents, podent escollir si el causant vol "premiar" a algun d'ells en concret, i suprimint la figura de la llegítima pels ascendents, al mateix temps que pren força la del cònjuge vidu.

C. GALÍCIA

A Galícia fins l'any 2006 hi havia un règim particular en el que es remetia al CC per a regular diferents aspectes del Dret de Successions. Però amb l'arribada de la Llei 2/2006⁴⁸, va començar a haver-hi un sistema legitimari propi. I això es pot qualificar com un exemple de la tendència que ha pres el país en el règim successori i la immobilitat de l'Estat de veure i reaccionar a aquesta tendència, fent necessari que Galícia, que fins l'any indicat anteriorment, "confiava" en la legislació estatal, hagi hagut de prendre decisions per mirar d'afavorir als seus propis ciutadans, arrel de la inacció legislativa estatal, en el règim del dret de successions.

Pel que fa al contingut de la llegítima, aquesta serà variable, segons si hi ha fills i/o cònjuge. En cas que hi hagi fills⁴⁹ la llegítima serà d'una quarta part, que l'hauran de repartir a parts iguals. Si aquests concorren amb el cònjuge vidu⁵⁰, l'usdefruit d'aquest subjecte serà també d'una quarta part de l'herència. Si no concorren amb la figura dels fills, serà de la meitat de l'herència. Com veiem, es tracta d'una regulació totalment diferent a l'espanyola, que s'assimila més a la que tenim a Catalunya.

---

⁴⁸ Ley 2/2006, de 14 de junio, de derecho civil de Galicia

⁴⁹ Val a dir que els descendents dels fills premorts, justament desheretats o indignes, també tindran la condició de legitimaris.

⁵⁰ Aquesta figura tindrà la mateixa condició que la parella estable que reuneixi els requisits exigits per la Disposició Addicional Tercera de la Ley 2/2006, de 14 de junio, de Derecho Civil de Galicia, en la que s'equiparen al matrimoni aquelles relacions maritals mantingudes amb intenció de permanència, en la que portin convivint al menys un any.

La naturalesa jurídica de la llegítima ha variat respecte la regulació que era vigent abans del 2006. En l'actualitat, i sobretot arrel de la STSJ Galícia 8/2018, de 9 de maig de 2018⁵¹, el legitimari no gaudeix de la condició d'hereu. En aquest sentit, la STSJ Galícia 17/2012, de 24 d'abril de 2012⁵² ja va fer referència al fet que el legitimari “no forma part de la comunitat hereditària” i tan sols “té dret a percebre un valor que podrà ser materialitzat en béns de l'herència o bé en metàl·lic”. Tot i així, l'opció de satisfer la llegítima en metàl·lic és quelcom que estarà subjecte al criteri dels hereus.

D. NAVARRA

El cas de Navarra⁵³ és el més peculiar de tots, ja que a la pràctica opera una absoluta llibertat de testar, que fa que sigui ull tan de liberals que somien amb un Estat que no controla assumptes privats, com de defensors de la figura de la llegítima que posen com a exemple la llegítima d'aquesta comunitat autònoma per a explicar els inconvenients que es poden generar amb un sistema que opta per la llibertat completa de testar.

Diem que “a la pràctica hi ha llibertat de testar” perquè formalment sí que existeix⁵⁴ la llegítima “per als fills matrimonials, els no matrimonials i els adoptats amb adopció plena”, però el testador pot decidir no deixar cap bé als legitimaris, simplement els ha de mencionar al testament, per evitar la preterició⁵⁵, que podria tenir com a efecte la nul·litat de la institució d'hereus.

---

⁵¹ España. Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Sala de lo Civil y Penal) Sentencia núm. 8/2018, de 9 de mayo de 2018.

⁵² España. Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Sala de lo Civil y Penal) Sentencia núm. 17/2012, de 21 de abril de 2012.

⁵³ La legislació vigent a Navarra és la Ley 1/1973, de 1 de marzo, por la que se aprueba la Compilación del Derecho Civil Foral de Navarra.

⁵⁴ A la llei que regeix el Dret successori a Navarra, s'indica de la següent manera el caràcter formal que té la llegítima a Navarra: “La legítima navarra consiste en la atribución formal a cada uno de los herederos forzosos de cinco sueldos “febles” o “carlines” por bienes muebles y una robada de tierra en los montes comunes por inmuebles. Esta legítima no tiene contenido patrimonial exigible ni atribuye la cualidad de heredero, y el instituido en ella no responderá en ningún caso de las deudas hereditarias ni podrá ejercitar las acciones propias del heredero”. Tal definició que atorga la citada llei, fa que operi una absoluta i completa llibertat de testar.

⁵⁵ Es pot definir la preterició, com la no menció del legitimari al testament del causant, podent ser aquesta intencional, o bé no intencional, tal com disposa l'art. 814 del CC.

No serà necessària la institució de la llegítima foral en els supòsits fixats en l'art. 270 de la mateixa llei: quan “el testador hagués atribuït qualsevol liberalitat a títol mortis causa, els hagués desheretat per causa justa o bé haguessin renunciat a l'herència o haguessin premort sense deixar descendència que tingués dret a llegítima”.⁵⁶ Pel que fa a la distinció entre legitimaris i hereus, aquesta és vigent, fent que el legitimari no pugui respondre en cap cas dels deutes hereditaris ni tampoc podrà exercitar les accions pròpies de l'hereu.

E. PAÍS BASC

La llegítima al País Basc⁵⁷ ha patit canvis recentment, en concret es va modificar el règim successori basc en l'any 2015 i es va tractar d'una modificació amb una importància cabdal en termes de successió per a aquelles persones que gaudeixen del veïnatge civil basc. Fins la vigència de la llei anterior, estava establerta una llei amb un dret civil fragmentat per territoris històrics, on era necessari saber si el causant era de Biscaia, o bé d'Àlaba, per exemple, per a conèixer quina era la legislació que se li aplicava. Aquesta llei va unificar la legislació, derogant així el dret vigent anterior.⁵⁸

Aquesta modificació legislativa ha estat realitzada per la voluntat d'establir una llegítima única en tot el País Basc, creient que és la millor opció per tal de donar unitat al Dret Basc, que fins el moment gaudia de molta diversitat. En l'exposició dels motius d'aquesta modificació legislativa, concretament en el punt IV, es fa referència a la voluntat d'aproximar la regulació basca a altres legislacions europees. Tot i així, aquesta unificació té una particularitat, i és que per motius històrics, es manté la legislació que opera al Fur d'Ayala⁵⁹, per tal de respectar la seva llibertat absoluta de testar a l'atorgar testament, tractant-se així d'una regulació

---

⁵⁶ Art. 270 Ley 1/1973, de 1 de marzo.

⁵⁷ Ley 5/2015, de 25 de junio, de Derecho Civil Vasco.

⁵⁸ Aquelles persones que tinguin veïnatge civil basc a partir del dia 3 d'octubre de 2015, quan va obtenir vigència la citada llei, estaran subjectes al nou Dret Civil Basc segons el que es disposa en “Nuevo Derecho Civil Vasco: novedades en la transmisión del patrimonio familiar”, pàg. 6.

⁵⁹ L'apunt sobre el manteniment del Fur d'Ayala en la nova legislació basca, té lloc en el punt IV de l'exposició de motius en el que s'explica “a tots els ciutadans i ciutadanes d'Euskadi, que el Parlament Basc ha aprovat la citada llei.

gairebé única a Espanya, només compartida, pel que fa al contingut de la llei amb la regulació de Navarra, al permetre que el causant disposi d'una llibertat absoluta de testar.

En aquesta modificació s'identifica com a legitimaris els fills o descendents en qualsevol grau, i s'equipara la figura del cònjuge vidu a la parella de fet supervivent. Un punt certament important al parlar de la llegítima basca és el fet que el causant pot elegir entre els legitimaris a un o varis d'ells, a l'hora de ser tractats a la pràctica com a legitimaris, concedint-los el dret de rebre la llegítima, pel que s'adapta la llegítima a un sistema col·lectiu on el causant té més llibertat d'elecció entre els legitimaris. Pel que fa a la quantia d'aquesta, quan correspongui als fills o descendents serà d'un terç del cabal hereditari, segons el que disposa la llei basca⁶⁰. I pel que fa al cònjuge vidu o a la parella de fet, en el cas que concorrin amb fills, aquesta serà de la meitat de l'usdefruit dels béns del causant. En defecte de descendents, l'usdefruit serà de dos terços del cabal hereditari, podent tenir a més d'això, el dret d'habitació sobre l'habitatge conjugal. Existeix la possibilitat d'atribuir al cònjuge vidu un usdefruit universal de l'herència, sent aquest incompatible amb el llegat de la part de lliure disposició, tot i que el causant pot deixar al cònjuge vidu que triï sobre quina possibilitat prefereix. En cas que no es mencionin a algun dels fills en el testament, voldrà dir que aquest fill ha estat apartat de l'herència i no podrà impugnar aquesta decisió. No obstant això, en el supòsit que el causant tan sols tingui un fill i no tingui nets, no es podrà apartar al citat fill, el que comportaria que el fill tindria dret al terç de la llegítima i només podria desheretar-lo en cas que concorregués en una de les causes de desheretament.

La llei basca també preveu una limitació de la responsabilitat de l'hereu, en base a les obligacions del causant, llegats i càrregues hereditàries que naixeran arrel de la seva mort i de la concessió de la condició d'hereu al citat subjecte. Aquesta limitació de la responsabilitat estarà fixada fins el valor dels béns heretats en el moment de la delació, és a dir, quan s'obri la successió del difunt.

---

⁶⁰ Art. 49 de la Ley 5/2015, de 25 de junio, de Derecho Civil Vasco, redactat de la següent manera: "La cuantía de la legítima de los hijos o descendientes es de un tercio del caudal hereditario".

Per últim, quelcom a destacar és el que succeeix en cas de successió intestada. Quan el causant no deixa testament, el cònjuge o parella de fet tindrà dret a heretar abans que ho facin els ascendents, seguint la nova tendència que sembla instaurada en el segle XXI de donar més importància al cònjuge vidu que als ascendents en tot el que es refereix a dret successori.⁶¹

Tot i així, no m'aturaré a explicar cadascuna de les particularitats de la nova legislació basca perquè l'objecte d'aquest apartat és tenir una idea general del funcionament en cadascun dels drets autonòmics de l'Estat Espanyol i de les últimes modificacions d'aquests per a examinar la tendència que està prenent la legislació de la llegítima a Espanya. Dit això, és obligat aturar-me a comentar el cas del Fur d'Ayala⁶², que juntament amb el dret aplicable a Navarra, és l'únic de l'Estat Espanyol que concedeix llibertat absoluta de testar, deixant sense valor els preceptes referents a la llegítima i tenint l'opció d'apartar de l'herència als hereus forçosos⁶³ i tal com s'ha indicat anteriorment, és l'únic territori del País Basc que manté la seva regulació, per motius històrics.

F. ILLES BALEARS

Per a acabar amb la breu explicació sobre la regulació de les llegítimes en els diferents ordenaments autonòmics, cal fer referència a la llegítima de les Illes Balears⁶⁴.

---

⁶¹ Això és una de les moltes diferències entre la nova regulació basca i la regulació estatal, que en el seu article 935 CC preveu que “a falta de fills i descendents del difunt l'heretaran els seus ascendents”.

⁶² En paraules de GIL RODRÍGUEZ, José, a *Manual de Derecho Civil Vasco*, Atelier, 2016, pàg. 403, per explicar i que el receptor pugui entendre el sistema successori de la Vall d'Ayala, “és necessària una introducció que abasti la perspectiva històrica, la realitat demogràfica actual i la *voluntas legislatoris*”. Per evident falta d'espai, es farà una breu explicació de l'ordenament successori citat. Aquest tracta del reconeixement als ciutadans que gaudeixin d'aquest veïnatge civil de la plena llibertat de disposar dels seus béns, fet pel qual poden excloure lliurement als seus familiar i parents. Tal com estem veient en el present estudi, la legislació d'Ayala es pot assimilar a la d'un dels seus veïns, la Navarresa, ja que ambdós legislacions opten per la possibilitat de que el causant tingui plena llibertat de testar.

⁶³ Iberley, 2016, Recuperat de: <https://www.iberley.es/temas/regulacion-legitima-sucesion-forzosa-pais-vasco-59764>.

⁶⁴ Ley 7/2017, de 3 de agosto, por la que se modifica la Compilación de derecho civil de las Illes Balears.

Es produeix una diferenciació segons si la persona gaudeix del veïnatge civil de Mallorca o Menorca, o bé té el d'Eivissa o Formentera. En el cas de Mallorca i Menorca, els legitimaris seran els fills en primer lloc i si no n'hi ha ho seran els descendents més pròxims. Els fills tindran el dret d'un terç de l'herència en el cas que fossin 4 o menys. Si n'hi haguessin 5 o més, la llegítima seria de la meitat del cabal hereditari. En el supòsit que no existissin ni fills ni descendents, els pares seran els legitimaris, tot i que amb una reducció del percentatge que els hi tocaria en comparació a la dels fills, ja que aquesta seria d'un quart de l'herència. Pel que fa l'usdefruit del cònjuge, aquest serà de la meitat de l'herència si es concorregués amb més de 3 descendents, sent de dos terços si hi haguessin ascendents però no descendents. Serà de la totalitat de l'herència en el cas que no concorregués cap de les dues figures.⁶⁵

En el cas d'Eivissa i Formentera, rebran la condició de legitimaris els fills i descendents, ja sigui per naturalesa o hagin estat adoptats; i els pares, també per naturalesa o per adopció. Pel que fa a la llegítima dels descendents, aquesta està constituïda per la tercera part de l'haver hereditari en el supòsit que fossin menys de 4 fills, tractant-se de la meitat de l'herència si en fossin més.

Com a conclusió final, és evident que la legislació aplicable a cadascuna de les comunitats autònomes estudiades és força diferent, però això no treu que comparteixin certs aspectes entre elles. En primer lloc, quelcom destacable a l'hora d'examinar en conjunt la totalitat de les regulacions autonòmiques estudiades és que totes elles reserven una llegítima inferior respecte la vigent al Codi Civil Espanyol, el que deixa en evidència la inacció del dret estatal a l'hora d'adaptar-se als canvis que es generen en la societat. Des de l'entrada al nou segle, la majoria d'autonomies han optat per modernitzar el seu règim successori, reduint així el percentatge que li pertoca a cada legitimari, inclús modificant en alguna d'aquestes comunitats autònomes els condicionants per a ser legitimari, eliminant d'aquesta manera als ascendents, idea que comparteix gran part de la doctrina, donant així més pes al cònjuge, o bé optant per una llegítima col·lectiva, en la que el causant

---

⁶⁵ Grupo Hereda, 2018, Recuperat de: <http://grupohereda.com/es/blog/cual-es-la-legitima-en-las-comunidades-autonomas/>.

pugui escollir quin dels legitimaris vol premiar, quelcom per valorar a fons, ja que això pot generar disputes entre germans, tot i que en certs casos pot ser de gran utilitat.

Arrel del continu estat d'actualització pel que estan passant la majoria de comunitats autònomes amb capacitat per a legislar en Dret Successori, això pot ser l'empenta final que necessita l'Estat per a modernitzar el CC, modificant el règim successori, segurament optant per una reducció de la importància de la llegítima, seguint la tendència actual.

6. ÉS POSSIBLE LA SEVA MODIFICACIÓ EN EL CC, EN EL MARC DE L'ACTUAL CONSTITUCIÓ ESPANYOLA?

Exposades les diferents legislacions, ja siguin les que el present estudi tracta d'estudiar si es podrien modificar (el dret estatal), o bé les legislacions de les diferents comunitats autònomes o països europeus en les que es podria arribar a basar una modificació de la llegítima a l'Estat Espanyol, arriba el moment de realitzar l'estudi que tracti sobre la possibilitat d'encabir una modificació del sistema actual de la llegítima, ampliant la llibertat de testar del causant, en el context de l'actual CE. És a dir, si seria constitucional una reforma del Codi Civil en la que s'ampliés la llibertat de testar, o per contra, xocaria contra algun dels drets protegits a la Constitució Espanyola.

Per a poder fer un examen de la possible protecció de la CE a determinats drets cal, a més a més d'estudiar si realment es contraposaria algun dret protegit a la norma suprema davant una reducció de la llegítima, cercar què és el que pensa la doctrina majoritària sobre aquesta possible vulneració d'algun dret vigent a la CE.

En primer lloc, cal deixar ben clar que no existeix cap dret que faci referència a una protecció explícita de la llegítima o bé que protegeixi als parents més propers del difunt, quant al fet de rebre una part de l'herència de manera obligatòria. Ara bé, en diferents articles vigents en la CE es pot trobar una protecció de drets, que segons qui els estudiï pot extreure unes conclusions o unes altres.

Per començar, l'article 33.1 CE⁶⁶ s'encarrega de reconèixer de manera explícita "el dret a la propietat privada i el dret a l'herència". Regulats de manera simultània en el mateix article, al poder atorgar i disposar dels seus béns i la totalitat del patrimoni, tan en vida pròpia com quan falti, disposant en testament a qui vol deixar els seus béns. Amb l'existència d'aquest article es reconeix la llibertat de testar, llibertat que en el present es vol ampliar, de manera que no vulneraria, ni molt menys, una suposada reducció o inclús la hipotètica supressió de la figura de la llegítima.

---

⁶⁶ Art. 33.1 Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, pàgs. 29313 a 29424.

No es produeix aquesta unanimitat en la doctrina, si fem referència a l'art. 39.3 CE⁶⁷, que diu que “els pares hauran de prestar assistència de tot ordre als fills haguts dins o fora del matrimoni, durant la seva minoria d'edat i en els demés casos en què legalment procedeixi”. En aquest cas, es pot relacionar el contingut de l'article citat amb el deure d'assistència mútua entre parents. I és aquí on certs autors tracten d'identificar la protecció constitucional de la llegítima, al realitzar una vinculació familiar del patrimoni.⁶⁸ En aquest sentit, és LÓPEZ Y LÓPEZ l'encarregat de defensar aquesta idea afirmant que a causa d'aquesta vinculació familiar del patrimoni, els parents més pròxims tenen dret a l'herència.⁶⁹ Tot i així, val a dir que aquests drets constitucionals que es estarien en contra d'una possible modificació de la llegítima segons LÓPEZ Y LÓPEZ, no gaudeixen de caràcter de dret fonamental, ja que no estan situats en el Títol I, Capítol II i Secció 1^a de la CE.

Ara bé, VAQUER ALOY en un dels seus articles⁷⁰ fa referència a la protecció que realitza la Constitució Alemanya⁷¹ a la figura de la llegítima, que per diferents circumstàncies, resulta incomparable al cas espanyol però que cal estudiar i referenciar per a poder treure unes conclusions. En el cas alemany, la doctrina majoritària defensa que la Constitució protegeix determinats drets que serien vulnerats en el cas d'una modificació restrictiva de la llegítima o d'una suposada supressió. Aquesta doctrina està recolzada pel que disposa la Constitució Alemanya, així com una sentència que gaudeix d'una importància cabdal en la legislació alemanya del Dret de Successions.⁷²

---

⁶⁷ Art. 39.3 Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, pàgs. 29313 a 29424.

⁶⁸ LÓPEZ Y LÓPEZ, Ángel Manuel, “La garantía institucional de la Herencia”, *Derecho privado y Constitución*, núm. 3, mayo-agosto, 1994, pàg. 51.

⁶⁹ D'aquesta manera, l'autor s'encarrega de relacionar la Constitució Espanyola, amb la protecció que aquesta realitza a la figura de la llegítima. Ara bé, el mateix autor es veu incapaç d'establir una fórmula o qualsevol raonament en el que es deixi clar qui seran aquests parents més pròxims que “necessàriament haurien de rebre una part de l'haver hereditari”, així com la quantia que hauria d'establir el legislador, afirmant que això es tracta “d'un terreny relliscós”

⁷⁰ VAQUER ALOY, “Reflexiones sobre una eventual...”, cit., pàg. 13

⁷¹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

⁷² (Sentència del Tribunal Constitucional Alemany de 19 d'abril de 2005, *Neue Juristische Wochenschrift*, 2005/32, referenciada en l'article ja citat de J. Vaquer Aloy, “Reflexiones sobre una eventual reforma de la legítima”. En aquesta sentència el Tribunal extreu varies conclusions: en primer lloc, situa la llibertat de testar com un element determinant de la garantia del dret de successions, com un reflex del dret a la propietat privada i d'un principi regulat a l'art. 2.2 de la Constitució Alemanya, el principi de l'autonomia privada en la lliure auto-determinació de l'individu. Segons el que disposa la citada sentència els magistrats no consideren que s'hagi de

Tenint en compte la protecció que s'ofereix a la Constitució Alemanya de la llegítima i la que es produeix en la sentència del Tribunal Constitucional Alemany citada anteriorment, comparant-ho amb la regulació de la carta magna espanyola i la inexistència de sentències del TC que posin en dubte la constitucionalitat d'una reforma de la llegítima on s'ampliés la llibertat de testar, queda argumentat que la llegítima vigent en la legislació espanyola no està protegida constitucionalment, pel que podria ser objecte de reforma. És més, la doctrina coincideix majoritàriament en la idea que la llegítima no disposa de garantia constitucional⁷³, pel que una suposada modificació del CC en aquests termes no vulneraria cap precepte de la Constitució.⁷⁴

A més a més, no tindria sentit que aquesta modificació restrictiva de la llegítima xoqués amb preceptes constitucionals, ja que en l'actualitat, són dues les legislacions que en territori espanyol opten per una llegítima formal en la que no s'impedeix al testador que disposi tots els béns a hom que no és legitimari, o bé on la llibertat de testar és il·limitada. Això succeeix tan al Fur d'Ayala⁷⁵, com a

---

tractar de manera igualitària a tots els descendents. Així mateix, es disposa que la llegítima ha d'estar present en el dret successori alemany, de manera que els fills rebin com a mínim una part de la herència, degut al dret a la propietat privada que tenen, vigent en l'article 14 de la CA. Tot i així, l'autor de l'article J. Vaquer Aloy expressa la seva disconformitat en els motius jurídics que dona el tribunal per justificar la existència de la llegítima, ja que els magistrats utilitzen arguments tan pobres jurídicament parlant com ara la tradició alemanya pel que fa a la figura de les llegítimes, deixant de banda que les circumstàncies que es produïen en els segles passats han canviat àmpliament. A més d'aquest argument estúpid per l'autor de l'article citat, el Tribunal recolza també l'existència de la llegítima en un article vigent de la CA, en concret, el 6.1, que parla de la solidaritat familiar entre generacions, en aquest cas la protecció que dona la Constitució a les relacions entre pares i fills, fent referència a la continuació que s'hauria de produir entre la família pel que fa a la propietat.

En aquest sentit en un article de (J. Solé Resina, "Cuestiones referentes al Derecho de sucesiones en los Estados miembros de la Unión Europea", cit.) es cita un altre cop la mateixa sentència del Tribunal Constitucional Alemany, que com estem comprovant gaudeix d'una importància cabdal, dient que "la institució de la llegítima contribueix a la consolidació de llaços familiars així com la seva desaparició contribuiria a erosionar a la pròpia família".

⁷³ VAQUER ALOY, Antoni, "Acerca del fundamento de la Legítima" *InDret Revista para el análisis del Derecho*, Barcelona, 2017, pàg. 3, en la que l'autor parla de la Llegítima de manera general, centrant-se no en la modificació d'aquesta figura sinó en la investigació sobre aquesta en el sistema vigent, no com en altres textos del mateix autor que es planteja la modificació del CC pel que fa a tot allò relacionat amb la llegítima.

⁷⁴ Són pocs els autors que a l'Estat Espanyol defensen la idea que una modificació restrictiva en quant a les llegítimes vulneraria preceptes constitucionals, com ara el mateix LÓPEZ Y LÓPEZ, Angel Manuel, "La garantía institucional de la Herencia", *Derecho privado y Constitución*, núm. 3, mayo-agosto, 1994, pàg. 61.

⁷⁵En aquest sentit GIL RODRÍGUEZ, a *Manual de Derecho Civil Vasco*, cit., pàg. 404, explica les particularitats de la legislació d'aquest territori del País Basc, on hi ha llibertat plena de testar, sent inexistent l'obligatorietat del testador de deixar una part de l'herència als legitimaris.

Navarra⁷⁶, no estant exempts aquests territoris de complir amb la Constitució Espanyola, i sent les lleis dels mateixos totalment vàlides, sense haver estat objecte de cap recurs de constitucionalitat per part del que posi en dubte la constitucionalitat de les legislacions estudiades.

Per tant, en conseqüència de la no actuació del TC a l'hora de declarar la inconstitucionalitat de legislacions com la de Navarra o la del Fur d'Ayala, el mateix tribunal no hauria de posar problemes davant una modificació del CC, que probablement no seria tan restrictiva per les llegítimes, sinó que com proposen tants autors, consistiria en una amplitud de la llibertat de testar mantenint la figura de la llegítima, assimilant-se a la legislació d'altres CCAA, com ara la catalana⁷⁷ o la basca⁷⁸, que han modificat les seves respectives lleis en aquest segle XXI, adaptant-se al context actual. Tal com s'ha comentat, la doctrina majoritària no creu que una modificació de la figura de la llegítima optant per una gran llibertat de testar del causant vulnerés preceptes constitucionals. En tot cas, els pocs autors que defensen la vulneració constitucional que es produiria al modificar restrictivament la llegítima, identifiquen aquesta vulneració al no respectar-se els següents articles constitucionals: l'art. 33.1 CE⁷⁹, que reconeix el dret a la propietat privada i a l'herència, així com el 39.3⁸⁰, el 35.1⁸¹ i el 50⁸² CE.

---

⁷⁶ Ley 1/1973, de 1 de marzo, por la que se aprueba la compilación del Derecho Civil Foral de Navarra.

⁷⁷ Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions.

⁷⁸ Ley 5/2015, de 25 de junio, de Derecho Civil Vasco.

⁷⁹ Art. 33.1 CE: "Se reconoce el derecho a la propiedad privada y a la herencia".

⁸⁰ Art. 39.3 Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, pàgs. 29313 a 29424.: "Los padres deben prestar asistencia de todo orden a los hijos dentro o fuera del matrimonio, durante su minoría de edad y en los demás casos en que legalmente proceda."

⁸¹ Art. 35.1 Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, pàgs. 29313 a 29424.: "Todos los españoles tienen el deber de trabajar y el derecho al trabajo, a la libre elección de profesión u oficio, a la promoción a través del trabajo y a una remuneración suficiente para satisfacer sus necesidades y las de su familia, sin que en ningún caso pueda hacerse discriminación por razón de sexo."

⁸² Art. 50 Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, pàgs. 29313 a 29424.: "Los poderes públicos garantizarán, mediante pensiones adecuadas y periódicamente actualizadas, la suficiencia económica a los ciudadanos durante la tercera edad. Asimismo, y con independencia de las obligaciones familiares, promoverán su bienestar mediante un sistema de servicios sociales que atenderán sus problemas específicos de salud, vivienda, cultura y ocio."

7. OPORTUNITAT DE MODIFICAR LA LLEGÍTIMA VIGENT AL DRET ESTATAL

En l'any 2006, es van realitzar unes jornades anomenades “*Las XII Jornadas de la Asociación de profesores de Derecho Civil*” en les que es van tractar varis temes, entre ells, el del present i futur del Dret de Successions en el dret estatal⁸³. En aquesta trobada de professors de dret civil, aquests havien de respondre una enquesta sobre la possible reforma de la llegítima i la manera en què s'hauria d'enfocar aquesta. Van treure una sèrie de conclusions com ara el rebuig dels juristes presents en aquelles Jornades, de la total supressió de la llegítima, optant per una modificació d'aquesta en la que es reduís la seva importància, ampliant així la llibertat de testar. L'opció que va gaudir de més suport va ser la de la modificació de la llegítima dels ascendents, idea que transcorreguts uns anys de la celebració d'aquelles Jornades, ja s'ha efectuat en moltes de les comunitats autònomes amb capacitat per a regular la llegítima, tot i que en algunes comunitats autònomes aquesta modificació ha estat tan restrictiva que ha fet desaparèixer la llegítima dels ascendents, quelcom que rebutjaven els assistents a les jornades.⁸⁴ No obstant, no es pot caure en l'error de prendre aquesta enquesta com un estudi molt significatiu, ja que les circumstàncies des d'aquell any han variat de manera molt àmplia, tenint en compte que cinc de les sis comunitats autònomes que poden legislar sobre la llegítima l'han modificat des de que aquesta enquesta va ser realitzada, veient-se reduïda la llegítima en les legislacions de Catalunya, Galícia, País Basc, Aragó i les Illes Balears.⁸⁵

---

⁸³ Aquesta informació ha estat extreta d'un llibre de la catedràtica ÁNGELES PARRA, María, *Legítimas, libertad de testar y transmisión de un patrimonio*, 2009, pàg. 485 i ss.

⁸⁴ Ara bé, cal aclarir que es tracta d'una mostra que no és gaire significativa, degut al context diferent a l'actual en el que va ser realitzada i la petitíssima mostra que es va agafar (tan sols 49 professors de Dret Civil la van respondre). La gran majoria dels enquestats creia que era necessària una reforma en el Dret Successori. Tot i així, val a dir que l'opinió dels presents en el citat congrés era contrària a la supressió de la llegítima, tan pels ascendents com pels descendents. Sí creien que era necessària una reducció d'aquesta, però sense que aquesta fos inferior a la meitat del cabal hereditari.

⁸⁵ No tinc gaires dubtes sobre com ha evolucionat l'opinió dels professors enquestats, que si realment ha variat, molt probablement aquests recolzaran encara més la llibertat de testar en l'actualitat.

Per a poder parlar de l'oportunitat que es genera en l'actualitat, de modificar la llegítima, cal deixar clar el fonament de la llegítima, és a dir, el principi en què es basa aquesta i la raó per la qual existeix. També, per tal d'examinar si aquest realment s'està complint en l'actualitat i en cas que sigui així, el grau en què ho fa en comparació al moment en què va néixer la llegítima, per tal de valorar si aquesta cal que s'ampliï, o bé s'ha de reduir. En la STSJ de 13 de juny de 2016⁸⁶, el tribunal es refereix al principi de solidaritat familiar com a únic fonament de la llegítima⁸⁷, de la mateixa manera que ho fa el Tribunal Constitucional Alemany en la seva sentència 2005/32 de 19 d'abril de 2015⁸⁸, que ja ha estat analitzada en el present treball a l'hora d'explicar la protecció constitucional de la llegítima a Alemanya.

VAQUER defineix la solidaritat intergeneracional, el que per a molts juristes es el fonament de la llegítima, de la següent manera: "recolzament mutu entre persones que pertanyen a diverses generacions, en el cas de la llegítima dins d'una mateixa família".⁸⁹ El mateix VAQUER, autor de la definició aportada, dubta del fet que la llegítima a l'Estat Espanyol, tal com està regulada en l'actualitat, tingui en compte la solidaritat intergeneracional, el que gran part de la doctrina, així com el TSJC en la sentència citada, creu que és el fonament de la llegítima. Aquests dubtes es basen en primer lloc, en el caràcter no-col·lectiu⁹⁰ de la llegítima espanyola, al creure que perquè aquesta estigués pensada per tal de complir amb la solidaritat intergeneracional⁹¹, s'hauria de tenir en compte en l'atribució d'aquesta, la situació de necessitat o la riquesa que poguessin tenir els legitimaris. Un altre dels motius

---

⁸⁶ Roj: STSJ Cat 4535/2016.

⁸⁷ El tribunal afirma que l'eventual ajustament de lege ferenda hagi de fer-se necessàriament en detriment exclusiu del principi de solidaritat familiar en el que es basa la llegítima.

⁸⁸ Sentència del Tribunal Constitucional Alemany de 19 d'abril de 2005, *Neue Juristische Wochenschrift*, 2005/32.

⁸⁹ VAQUER ALOY, Antoni, "Acerca del fundamento...", cit., pàg. 5

⁹⁰ No succeeix això en les legislacions d'Aragó i el País Basc, recentment actualitzades, al poder triar d'entre els legitimaris, qui vols que tingui dret de llegítima. Tot i que això no és realment al que es refereix VAQUER ALOY, "Acerca del fundamento...", cit., pàg. 6 ja que aquest creu que el que s'hauria de tenir en compte és la necessitat real dels legitimaris, per a intentar evitar els casos de discussions entre colaterals, a l'hora de que algun d'ells va cuidar el causant en els seus últims dies, amb l'objectiu que aquests li deixés béns en concepte de llegítima.

⁹¹ L'opinió expressada de VAQUER ALOY, "Acerca del fundamento...", cit., pàg. 6, s'altera a l'hora de parlar de la llegítima catalana degut a dues novetats que s'han originat en la regulació d'aquesta figura en els últims anys. En primer lloc, gràcies a una nova causa de desheretament que es va introduir arrel de l'última reforma del CCCat, en concret la falta continuada de relació familiar imputable al legitimari. I en segon lloc, la nova interpretació a l'hora d'avaluar el maltractament psicològic per a valorar-ho com a maltractament d'obra regulat en l'art. 853.2 CC.

que empra per a justificar aquesta falta de solidaritat en la regulació de la llegítima el basa de l'estudi realitzat per MORENO-BARREDA⁹² en el que conclou que en les "causes tradicionals de desheretament, es produeix una falta de reciprocitat", al regular-se en el CC com a causa de desheretament del pare, l'abandonament del fill durant la infància, en canvi, no es regula com a causa de desheretament del fill, l'abandonament del pare quan aquest és ancià. Ara bé, aquesta opinió no està consolidada en la doctrina espanyola, ja que gran part d'aquesta, defensa amb claredat i contundència la idea que el fonament de la llegítima no és un altre que la solidaritat intergeneracional, entesa aquesta com un suport mutu entre aquelles persones que pertanyen a diverses generacions que tenen un lligam familiar.

Tot i així, s'accepta en el present treball que el fonament de la llegítima quan aquesta va ser dissenyada pel legislador, va ser el de la solidaritat intergeneracional, sent aquest un deure familiar d'assistència mútua entre els parents amb un grau de relació de parentiu més pròxim. Això resulta del que succeeix en vida, en la que està present l'obligació d'aliments entre parents en aquells supòsits que una persona es troba en una situació de necessitat. Pel que, s'entén que aquesta situació no s'ha d'alterar quan un dels subjectes mor, ja que aquest ha de fer front i respondre de la mateixa manera, davant els seus parents més pròxims, fent-se efectiva aquesta exigència moral per mitjà de la figura de la llegítima.

El problema és el fet que la llegítima tal com està dissenyada en el dret estatal, existirà en tot cas, llevat en aquells supòsits que concorrin causes de desheretament o alguna altra que doni lloc a extingir el dret de llegítima, pel que també es protegirà al legitimari en tots aquells casos que aquest mateix subjecte no tingui necessitats vitals. En canvi, aquesta obligació d'aliments en vida, serà efectiva quan realment el parent estigui en una situació de necessitat, el que fa que es posi en dubte que el fonament de la llegítima s'estigui complint de manera efectiva, al concedir-se el dret de llegítima de manera fixa i igual per a tots els legitimaris. En tot cas, cal valorar les raons per les que aquesta llegítima va ser dissenyada d'aquesta manera, i un cop s'hagin exposat, comprovar si aquests segueixen concurrent o bé, han

---

⁹² ALMANSA MORENO-BARREDA, Luis Javier, "¿Debe introducirse en el Derecho civil común la falta de relación familiar como causa para desheredar a hijos y otros descendientes?", *Aletheia, Cuadernos críticos del Derecho*, núm. 1, 2012, pàg. 32.

canviat, fent que les funcions que la llegítima volia cobrir, no estiguin sent cobertes en l'actualitat.

Amb la no reforma del CC de 1899 fins el moment, gran part de les circumstàncies tan socials com demogràfiques que van ser valorades en aquells temps per a redactar les disposicions del CC, són àmpliament diferents a les que serien valorades si s'hagués de fer aquest exercici en l'actualitat.

En primer lloc, segons un estudi realitzat per l'INE, extret d'un article de Grupo BBVA⁹³, l'esperança de vida en l'any 1900 era de 33 anys en els homes i de 35 en les dones. En l'actualitat, aquests valors gairebé es tripliquen, segons el mateix INE⁹⁴ en l'any 2017, els homes tenien una esperança de vida de 80 anys, sent la de les dones superior en 5 anys, 85.

En el mateix sentit, i per tal de fer-nos una idea del canvi abismal que s'ha produït des de que està vigent aquesta regulació de la llegítima, segons dades que corresponen a l'any 2017, les dones tenen el primer fill als 30 anys d'edat. Dada que contrasta de manera abismal amb la ja citada de quan va néixer el CC, a l'assimilar-se l'edat de les persones en què succeeix cada fet estudiat, sent fets completament diferents, com l'esperança de vida en el cas de l'any 1900 (35), i l'edat en la què les dones tenen el primer fill en l'estudi realitzat al 2017, que és de 30. Tenint en compte les dades aportades per l'INE: al 1900 els descendents del causant tenien al voltant d'uns 10-15 anys quan els seus pares morien, havent de fer-se càrrec de totes les despeses que comporta tenir una vida mínimament digne, sense tenir una feina amb la que guanyar diners, i podent haver de sumar a totes aquestes despeses, els diners que pot arribar a destinar en la seva educació. En canvi, en l'actualitat els fills acostumen a perdre els pares quan els últims tenen 80 anys, tal com s'ha expressat anteriorment, el que comporta que seguint les dades de l'INE, els fills en tindran entre 45 i 50 quan això succeeixi, edat en la que el subjecte acostumar a haver acabat tots els seus estudis i fa anys que disposa de feina pròpia,

---

⁹³ GOERLICH GISBERT, Francisco José; PINILLA PALLEJÀ, Rafael, *Esperanza de vida en España a lo largo del siglo XX*, 2006. Recuperat de: http://www.grupobbva.com/TLFU/dat/DT_2006_11.pdf

⁹⁴ Font: Instituto Nacional de Estadística. Recuperat de: <http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=1414>

el que vol dir que té un patrimoni consolidat, pel que no acostuma a necessitar els béns mobles o immobles dels ascendents per a les seves necessitats bàsiques.

A més a més, el context social i sociològic existent quan es va produir la redacció del CC no té res a veure amb l'actual. El sistema tradicional de família espanyola amb una gran quantitat de fills que es dedicaven a treballar a les terres agrícoles, amb un arrelament important a la família es va deixar enrere fa molt de temps. Això es contraposa al context en el què estem en l'actualitat, en què els fills no esperen a rebre l'herència dels pares per a marcar la seva llibertat i independència econòmica, ja que segons les dades aportades, la defunció dels ascendents es produeix en una edat molt avançada dels fills. Aquests són independents econòmicament al voltant dels 25 anys, quan després de realitzar els oportuns estudis acadèmics, troben la seva posició en el mercat laboral obtenint els fruits que el fan gaudir d'aquesta independència, de manera que generalment i seguint les dades aportades per l'INE, seran independents de manera econòmica ja 20 o 25 anys abans que els seus pares faltin, no sent necessària aquesta solidaritat intergeneracional marcada com a fonament de la llegítima.

A això se li suma l'oportunitat de suprimir el dret de llegítima del que disposen els ascendents, per afavorir d'aquesta manera al cònjuge vidu. En aquest sentit, GUTIÉRREZ ÁLVIZ⁹⁵ proposa eliminar la condició de legitimaris dels ascendents, amb l'única particularitat que aquests conservessin la reserva lineal⁹⁶ i la reversió clàssica⁹⁷, de manera que els béns donats per aquests ascendents al causant, es tornin als ascendents per tal d'evitar que se'ls quedin els fills o el cònjuge supervivent. Tot i així, això és tan sols una proposta de les moltes impulsades per

---

⁹⁵ GUTIÉRREZ ÁLVIZ Y CONRADI, Pablo, "La legítima no es intocable", *El Notario del Siglo XXI* n° 84, Marzo, 2019. Recuperat de: <http://www.elnotario.es/115-hemeroteca/revistas/revista-24/1623-la-legitima-no-es-intocable-0-3552222590476482>

⁹⁶ La reserva lineal es preveu en l'article 811 CC: "El ascendiente que heredare de su descendiente bienes que éste hubiese adquirido por título lucrativo de otro ascendiente, o de un hermano, se halla obligado a reservar los que hubiere adquirido por ministerio de la ley en favor de los parientes que estén dentro del tercer grado y pertenezcan a la línea de donde los bienes proceden".

⁹⁷ El precepte del CC que es refereix a la reserva clàssica és el 812 CC, que explica aquesta figura d'aquesta manera: "Los ascendientes suceden con exclusión de otras personas en las cosas dadas por ellos a sus hijos o descendientes muertos sin posterioridad, cuando los mismo objetos donados existan en la sucesión. Si hubieren sido enajenados, sucederán en todas las acciones que el donatario tuviera con relación a ellos, y en el precio si se hubieren vendido, o en los bienes con que se hayan sustituido, si los permutó o cambió.

reconeguts juristes, però no és objecte d'aquest treball la realització d'un estudi profund sobre com hauria de ser la futura llegítima del CC de manera exacta, tan sols es pretén fer una proposta a grans trets i de manera general, que té lloc en el proper punt del treball.

Aleshores, no hi ha cap raonament que doni peu a acceptar el manteniment de la llegítima espanyola tal com està legislada al dret estatal, al restringir-se la facultat de disposició del causant de manera abismal de quelcom tan important pel valor que té, com els béns que té en propietat, ja siguin mobles o immobles, quan el subjecte falti. Aquesta restricció estaria justificada tan sols per tal d'assegurar una funció social, com ara bé protegir als fills i la seva corresponent educació o l'existència d'una incapacitat o discapacitat. Quelcom que en una modificació de la llegítima podria seguir-se protegint, sense la necessitat que la privació de la llibertat de testar fos tan àmplia.

En conclusió, tal com s'acaba d'exposar, la tendència legislativa de les comunitats autònomes que opten per una llibertat més àmplia de testar, acompanyada dels canvis socials i demogràfics produïts en les últimes dècades, fan que es creï una gran oportunitat per al legislador espanyol de modificar el règim successori espanyol, per a reduir la quota de la llegítima, una figura que arrel de l'evolució de la societat, no pot estar legislada d'igual manera que estava legislada l'any 1900.

8. PROPOSTA PERSONAL DE LLEGÍTIMA PER AL DRET ESTATAL

Després d'analitzar i estudiar aquells aspectes referents a la llegítima que han variat respecte al moment en què es va realitzar la redacció de la regulació vigent fa més d'un segle, procedeixo a realitzar una proposta de llegítima en l'àmbit del dret estatal, de manera general i a grans trets, justificant-ne els motius de cada modificació i els avantatges que aquesta suposaria, a continuació de cada proposta:

En primer lloc, els legitimaris tindrien dret a una tercera part de l'haver hereditari del causant, amb certes particularitats:

- a. Es tractaria d'una llegítima col·lectiva, basada en les noves regulacions legislatives que s'han produït a l'Aragó i el País Basc, i que han tingut una bona rebuda entre els ciutadans. En aquesta llegítima col·lectiva, el causant tindria dret a concedir la llegítima tan als descendents (en grau més pròxim, no com a Aragó que no és transcendent el grau en el que concorrin) com al cònjuge supervivent. Cal remarcar que també actuaria el dret de representació, en cas que hagués premort algun dels descendents.

Cal fer referència al fet que serien nul·les les disposicions testamentàries en què el testador privés de la condició de legitimaris a tots ells, no deixant-ne a cap per atorgar la llegítima. En aquest cas, tots els legitimaris gaudirien de la mateixa proporció.

- b. Tot i així, la possibilitat d'elecció que donaria aquesta llegítima col·lectiva, seria àmpliament diferent a la de les citades CCAA, ja que es prohibiria la possibilitat de no concedir el dret de llegítima a certs legitimaris. Aquests serien els següents: el cònjuge supervivent, els fills del causant que fossin incapaços de treballar, els fills del causant amb una discapacitat superior al percentatge marcat per llei (percentatge del que no estic en condicions de fixar-ne el valor, per un obvi desconeixement de la matèria) i per últim, els fills del difunt menors de 25 anys. Val a dir que els legitimaris s'haurien de trobar en les situacions de discapacitat, incapacitat de treballar, o bé que el

fill del causant sigui menor de 25 anys, en la data de defunció del causant, per així deixar clar des del dia en què falta el causant, quins seran els legitimaris.

Tot i així, són excepcions que en la majoria de casos no es produïrien, al no acostumar a ser aquesta la condició dels descendents del causant.

Un cop llegit el present estudi i vista la meua opinió sobre aquest tema, la reducció de la llegítima al terç del total de l'haver hereditari pot semblar una reducció mínima, podent reduir-la fins la quarta part del patrimoni del causant, tal com succeeix a Catalunya. Però tenint en compte la tradició legislativa castellana en aquest tema, crec que el més correcte seria aquest terç, ja que una reducció més àmplia podria generar crispació, sent un canvi massa radical per al conjunt dels ciutadans espanyols, acostumats a la protecció de la família, amb la llegítima vigent.

En canvi, per tal de poder adaptar la llegítima al fonament de la mateixa, que tal com he analitzat anteriorment, es tracta de la solidaritat intergeneracional, crec que el més adient és protegir a aquells descendents que són incapaços de treballar, o bé tenen un alt grau de discapacitat, ja que han de cobrir les seves necessitats bàsiques, i tenen més difícil fer-ho per mitjans propis que els descendents que no tenen la citada condició.⁹⁸

D'aquesta manera, també es protegiria a aquells fills menors de 25 anys, que o bé encara depenen econòmicament dels ascendents, o s'estan començant a introduir en el món laboral. Amb la fixació d'aquesta prohibició d'excloure el fill menor de 25 anys, es vol tenir en compte aquell hipotètic fill d'uns 15 anys, amb voluntat de realitzar estudis universitaris, que necessita per tant fer front a les despeses universitàries i que sense l'ajuda paterna li podria ser difícil. Tot i així, val a dir que no tots els menors de 25 anys són dependents econòmicament, de manera que potser el més correcte seria que un tribunal fos el que decidís, seguint l'estil de la *family provision*, si els descendents d'entre 18 i 25 anys han de gaudir de la condició irrevocable de legitimaris, al ser menors de 25 anys, o bé ja tenen la independència

---

⁹⁸ En aquest sentit, es tracta de protegir a aquelles persones incapaces de treballar i que tenen una dificultat més àmplia a l'hora de ser independents econòmicament parlant, tal com succeeix en alguns dels països europeus analitzats en un dels apartats del present treball, com ara bé Lituània, Eslovènia, Estònia i Polònia.

econòmica suficient i poden formar part de l'elecció que pot realitzar el causant, a l'hora d'escollir els legitimaris que vol afavorir. En tot cas, opto per l'atorgament de la condició de legitimaris irrevocable a tots els fills del causant de menys de 25 anys, rebutjant d'aquesta manera la formació d'un tribunal que decidís discrecionalment sobre a qui se li ha de concedir la condició de legitimari i a qui no, al generar la formació d'un tribunal de l'estil de la *family provision*, despeses processals per a totes les parts.

En resum, aquesta proposta generaria més avantatges respecte la regulació actual pel que fa a les persones més vulnerables que tenen una relació de parentiu pròxima amb el causant, protegint-los àmpliament, arrel de la prohibició d'excloure'ls de la condició de legitimari en la llegítima col·lectiva, que podent semblar una regulació massa innovadora i radical, ha estat rebuda de manera molt positiva en comunitats autònomes en les que s'ha instaurat la llegítima col·lectiva, com ara al País Basc o a l'Aragó.

Així mateix, l'objecte d'aquesta nova regulació seria ampliar la llibertat de testar, i amb la regulació que es planteja, s'asseguraria seguir mantenint la institució de la llegítima dedicada als parents més pròxims, respectant la tradició castellana, però ampliant la llibertat de testar per tal d'adaptar la normativa a les necessitats dels ciutadans en l'actualitat, en un món que varia cada dia de manera més veloç. El motiu pel qual es vol convertir la llegítima actual en una llegítima col·lectiva, en la que el causant pugui triar a quin o quins dels legitimaris vol acabar deixant els seus béns corresponents a la llegítima, no és altre que permetre al causant premiar als fills que l'han assistit i l'han ajudat de manera més àmplia al llarg de la seva vida, així com ampliar la llibertat de testar del testador, al no veure's obligat a haver de deixar una part de l'herència a aquell fill que no ha cuidat d'ell, incomplint d'aquesta manera el deure d'assistència entre familiars, que té relació amb el fonament de la llegítima, i que realment és el que s'ha volgut protegir des de la institució d'aquesta.

És evident que es podria haver optat per una reducció més àmplia de la llegítima, a l'estil de la regulació catalana, respectant així gran part del contingut de la regulació actual, però la institució de la llegítima en el CC necessita una reforma àmplia i

sense complexos, pensant així no tan sols en com seria adient regular-la en l'actualitat, sinó també pensant en les pròximes dècades, vista la inactivitat legislativa que sembla instaurada en el Dret Civil Espanyol.

Seguint en la línia de millorar la protecció que es dóna al cònjuge supervivent, ampliaria els drets d'aquest, no tan sols reservant-li la condició de legitimari amb obligatorietat (en la llegítima col·lectiva dissenyada, el testador no pot privar de la seva part de la llegítima al legitimari), sinó també atorgant-li a aquest l'usdefruit vitalici de l'habitatge habitual del matrimoni. I tenint en compte que molt poques regulacions europees opten per aquest sistema, quin és el motiu que fa que cregui que s'ha d'atorgar la condició de legitimari al cònjuge supervivent? Per a poder explicar-ho, en primer lloc s'ha de fer referència al règim econòmic supletori vigent al CC. I és que, en defecte de pacte, o bé quan aquest pacte sigui ineficaç, a Espanya (a excepció dels territoris que tinguin normativa pròpia en aquesta matèria) regeix la societat de guanys, on cadascun dels cònjuges és propietari del 50% dels beneficis que s'obtenen a partir del moment de contraure matrimoni. Els territoris que disposen de normativa pròpia en aquesta matèria i per tant no estan subjectes a la normativa estatal són: Catalunya, Biscaia, Aragó, Navarra i les Illes Balears. De manera que en tots els territoris en els quals s'aplica el dret estatal en referència a la llegítima, també s'apliquen les disposicions del CC en la matèria del règim econòmic, el que fa que gran part dels matrimonis de la societat espanyola (amb excepció de les Comunitats Autònomes citades) es regeixin per la societat de guanys. I és aquí on es relaciona el què s'ha explicat fins el moment amb la innovadora proposta que es planteja. El matrimoni haurà constituït un patrimoni familiar, on segurament un dels subjectes del matrimoni haurà aportat més que l'altre, de manera que crec que és convenient que el cònjuge vidu rebi amb obligatorietat una part de la llegítima del causant, sense perjudici de l'usdefruit vitalici que se li concediria de l'habitatge familiar habitual, i del que pugui disposar el testador en la part de lliure disposició.

Per acabar amb la proposta, suprimiria de manera absoluta la llegítima dels ascendents⁹⁹, no operant ni tan sols amb caràcter subsidiari a falta de legitimaris, seguint la tendència de moltes de les comunitats autònomes amb capacitat per a legislar en aquesta matèria, així com tants altres països europeus. La doctrina majoritària opta per aquesta supressió per raó que els ascendents, després de tota una vida en el món laboral, tenen patrimoni suficient per a poder viure de manera digna els anys que els hi queden de vida, no operant així el fonament de la llegítima que sent el de la solidaritat intergeneracional, cerca de manera indirecta ajudar a fer front de les necessitats bàsiques a aquelles persones que no les poden assolir per sí soles.¹⁰⁰ A més a més, en la gran majoria de casos són el fills els que sobreviuen als pares, convertint aquesta regulació en quelcom clarament descontextualitzat, a causa de la inactivitat del legislador d'adaptar la legislació als temps actuals. Per tant, en el supòsit d'un matrimoni que no tingui descendència, la totalitat de la llegítima aniria a parar en mans del cònjuge vidu, podent-ne disposar de 2/3 parts de l'haver hereditari.

---

⁹⁹ En aquest sentit, el Grup Parlamentari Confederal de Unidos Podemos - En Comú Podem – En Marea va fer una proposició no de llei el dia 28 de desembre de 2016 optant per la revisió de la figura dels ascendents en la llegítima al creure que aquesta “és anacrònica” en el context actual i comporta “un obstacle per a la llibertat del testador, al no ser la realitat social actual la mateixa que la del segle XIX”. Aquesta es basa a més a més, en dos motius: en primer lloc, creuen que “l’atenció a les persones d’aquestes edats ha patit un augment qualitatiu de manera progressiva, havent-hi una gran quantitat de prestacions en el sistema de la Seguretat Social per a aquestes persones”. D’altra banda, cal tenir també en compte els avenços científics i socials, que fan que sigui quelcom excepcional que els pares sobrevisquin als fills.

¹⁰⁰ De tal manera, “las XII Jornadas de la Asociación de profesores de Derecho Civil” en l’any 2006 ja va fer referència a la necessitat de suprimir la figura dels ascendents en l’atorgament de la llegítima, havent-hi una majoria àmplia dels assistents a favor d’aquesta modificació.

A. RESOLUCIÓ D'UN BREU CAS PRÀCTIC SEGONS LA PROPOSTA PERSONAL DE LLEGÍTIMA

Com a mostra de la proposta que es llança i a tall d'exemple per tal que es compregui millor, s'explicarà com es resoldria segons la regulació proposada una situació en la que la successió és complexa pel que fa a la llegítima:

La persona difunta és en Josep de 52 anys, casat amb la Maria, que en té 50. Els dos són catalans, però tenen la seva residència habitual a Madrid des de fa 19 anys. Aquest matrimoni té dos fills en comú: l'Èric, de 22 anys i el Mario de 27. Amb la peculiaritat que fa dos anys, va morir una de les filles d'aquest matrimoni, la Lídia, que va tenir dos fills: el Joaquim i la Laura. De manera que, sent aquesta la situació familiar, s'hauria de resoldre la successió pel que fa a la llegítima de la següent manera:

En primer lloc, cal saber quina regulació se'ls hi haurà d'aplicar, ja que tal com s'ha explicat a Espanya n'hi ha fins a 7 regulacions diferents en la matèria de la llegítima. La legislació a aplicar anirà relacionada amb el veïnatge civil del causant, que en aquest cas, es tractarà del veïnatge civil de Madrid, al canviar la seva residència habitual fa 19 anys, sent aquest període superior als 10 anys, sense produir-se declaració en contra durant aquest termini. De manera que s'haurà d'aplicar la legislació estatal, podent posar en pràctica la proposta realitzada.

En el testament, en Josep podria haver disposat de 2/3 parts del seu patrimoni, designant com a hereus a aquell/s que ell desitgi. En el terç referent a la llegítima en canvi, el causant es veuria obligat a incloure en la llegítima col·lectiva a la Maria, que per ser la seva cònjuge no pot ser exclosa de la llegítima, i a l'Èric, per tenir 22 anys, gaudint així d'una de les circumstàncies que obliga al causant a incloure'l en la llegítima col·lectiva, concretament per ser menor de 25 anys. En canvi, en Josep podria decidir si incloure o no a la llegítima col·lectiva els altres descendents: en Mario (fill del causant), i la Laura i el Joaquim (nèts del causant que actuarien en representació de la difunta Lídia), ja que no concorren en cap de les circumstàncies que prohibeixen al testador prescindir d'ells en la llegítima. En Joaquim i la Laura

serien descendents per estirps¹⁰¹, de manera que els hi correspondria a cadascú, el 50% de la quota de la llegítima que hauria hagut de rebre la seva mare en cas que aquesta no hagués mort. Aleshores, degut a la no relació en els últims 10 anys del causant amb en Mario, el testador va decidir excloure de la llegítima col·lectiva al seu fill. En canvi, decideix incloure a la difunta Lídia, representada pels seus respectius fills (nèts del causant), que tot i ser menors de 25 anys, no gaudien de la característica que obliga al causant a tractar-los com a legitimaris, al tractar-se dels nèts i no els fills del causant.

De manera que, serien legitimaris en la mateixa proporció els següents subjectes: la Maria (per ser cònjuge del causant), l'Èric (per ser menor de 25 anys) i els descendents per estirps de la Lídia (perquè així consta al testament del causant). En conseqüència, cadascun dels subjectes hauria de rebre 1/3 del terç total de l'herència, que correspon a la llegítima. En aquest cas, en Joaquim i la Laura, fills de la difunta Lídia, rebrien cadascú el 50% del que hauria hagut de rebre la mare.

A més a més, la Maria gaudiria de l'usdefruit del 50% de l'habitatge situat a Madrid en què vivia el matrimoni, sent l'altre 50% propietat de la Maria.

---

¹⁰¹ Segons la Gran enciclopèdia catalana, la successió per estirps és "l'heretament o successió que es produeix no pas perquè correspongui directament, sinó en el lloc d'un difunt, talment que l'herència és la mateixa que hauria correspost a la persona representada si vivia i no pas a les parts de cadascuna de les persones de l'estirp. Recuperat de: <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0211970.xml>

B. TAULA COMPARATIVA ENTRE LA REGULACIÓ VIGENT EN EL CC I LA PROPOSTA PERSONAL DE LLEGÍTIMA PER AL DRET ESTATAL

Per tal que s'entengui d'una manera més fàcil els drets dels quals disposen els parents amb una relació de parentiu més pròxima al causant en l'actualitat, i la proposta de modificació de la llegítima que en el present treball es realitza, s'elabora la següent taula comparativa:

	REGULACIÓ VIGENT CC	PROPOSTA PERSONAL LLEGÍTIMA
CAPACITAT D'ELECCIÓ DEL CAUSANT:	El testador tan sols podrà millorar un dels legitimaris en el terç de millora, sent un dels terços de l'herència indisponible.	El testador té la potestat d'elegir quin dels legitimaris tindrà dret a rebre la llegítima. Hi haurà legitimaris que per les seves característiques al moment de la defunció del causant, no se'ls podrà privar de rebre la llegítima.
POSICIÓ DELS DESCENDENTS:	Els descendents tenen dret a 2/3 parts de l'haver hereditari del causant. -Un terç s'ha de distribuir a parts iguals entre els legitimaris. -Un altre terç és conegut com el terç de millora, on es pot afavorir a algun dels descendents.	Els descendents tenen dret a rebre 1/3 part de l'haver hereditari del causant, juntament amb el cònjuge vidu, concorrent aquest últim en la mateixa proporció que un fill. No es pot privar de la condició de legitimaris als següents subjectes:

	-L'altre terç és de lliure disposició.	-Els fills que fossin incapaços de treballar. -Els fills amb una discapacitat superior al percentatge marcat per llei. -Els fills menors de 25 anys. Aquests subjectes haurien de trobar-se en aquestes situacions el dia de defunció del causant.
POSICIÓ DEL CÒNJUGE VIDU	Si concorre amb els fills: usdefruit de 1/3. Si concorre amb els ascendents: usdefruit de 1/2. Si no concorre ni amb ascendents ni amb descendents: usdefruit de 2/3.	Actua com a legitimari, juntament amb els fills (o descendents) en la mateixa proporció que ho faria un fill. És un dels subjectes que no pot deixar de ser legitimari. A més a més, té dret a rebre l'usdefruit de la totalitat de l'habitatge habitual del matrimoni.
POSICIÓ DELS ASCENDENTS	A falta de descendents, els hi correspon als ascendents 1/2 de l'haver hereditari si no concorren amb el cònjuge vidu. En cas que sí que hi concorrin, els hi correspon 1/3.	S'elimina la possibilitat que l'ascendent pugui ser legitimari.

9. CONCLUSIONS FINALS

- I. El camí per a la corresponent modificació del CC cap a una més àmplia llibertat de testar l'han deixat més que obert les comunitats autònomes amb legislació civil pròpia. La gran majoria d'elles han modificat les seves lleis en els últims anys de manera unidireccional, optant per treure-li pes a la figura de la llegítima, i modificant àmpliament el sistema en llegítimes com la d'Aragó o el País Basc, autonomies que disposen d'una llegítima col·lectiva, figura que aconsello introduir en la nova llegítima del dret estatal.

- II. En l'àmbit europeu, i fent la comparació amb el que s'estableix en les comunitats autònomes, no és tan clara aquesta tendència cap a la llibertat de testar. Molts dels països europeus amb una tradició legislativa similar a l'espanyola tenen una regulació que no es diferencia en excés a la vigent en el CC, pel que fa a la quota que s'ha de reservar pels legitimaris.
Des del meu punt de vista, i tal com he comentat en la proposta realitzada anteriorment, seria convenient que Espanya copiés part del model establert en països com Eslovènia, Estònia o Polònia, en què es protegeix als incapaços de treballar o a menors d'edat que depenen de terceres persones econòmicament parlant, al ser aquestes persones especialment vulnerables i tenir necessitat real d'assistència familiar en l'aspecte econòmic.

- III. En relació amb la legislació vigent a Anglaterra, convé que Espanya descarti plantejar-se introduir en el dret de successions del CC el sistema anglès, el que ve a ser la *family provision*, explicada anteriorment. Aquesta idea no és objecte de debat en l'actualitat, però sobre el paper pot semblar un sistema atractiu a l'hora de pensar en alternatives al sistema de llegítimes, al resoldre cas per cas tots els conflictes existents,

i podent sol·licitar-la algú que no sigui estrictament de l'àmbit familiar del causant, com ara bé, una persona que sense ser familiar del causant, ha tingut cura d'ell en els últims 10 anys de vida d'aquest. Però a la pràctica, podria generar massa problemes, com ara el cost que haurien d'afrontar molts dels interessats en advocats i serveis jurídics, per tal d'informar-se sobre el seu cas particular, la més que possible saturació dels tribunals, en un moment en el que és més convenient optar per altres sistemes com el de mediació, o el conflicte que pot esdevenir entre familiars el fet de reclamar un membre de la família la *family provision*.

- IV. La supressió de la llegítima, en canvi, té molt poc suport en la doctrina espanyola, i és difícil poder imaginar un canvi de la regulació legislativa que opti per concedir una total llibertat de testar al causant en el dret estatal. Tot i així, nombrosos autors no descarten que a Catalunya en un futur no tan llunyà es pugui suprimir aquesta figura, sense que la Constitució Espanyola sigui un problema, ja que es podria optar per una regulació similar a la de Navarra, on a la pràctica el causant pot disposar de la totalitat dels seus béns.
- V. A l'hora de pensar en una possible modificació restrictiva per part del legislador, en la que s'ampliés la llibertat de testar del causant, es conclou que la CE tal com està dissenyada no protegeix la figura del dret a la llegítima dels parents més pròxims. Inclús fent el plantejament d'una modificació legislativa extremadament radical, en la que s'optés per la supressió de la llegítima, seria difícil justificar la inconstitucionalitat de la reforma. Quelcom que ni molt menys és el que desitja la major part de la doctrina, ja sigui per la tradició que s'ha mantingut a Espanya en els últims segles, o bé pel canvi abismal que suposaria passar de no poder disposar de dues terceres parts del patrimoni, a tenir llibertat total de testar. Tal com s'ha analitzat en el treball, en ordenaments jurídics d'altres països europeus, aquesta protecció sí que s'exerceix. Aquest és el cas d'Alemanya, en el que és

així gràcies a la regulació que s'extreu de la Constitució Alemanya, així com d'una sentència que té una importància cabdal en el dret del citat país.

- VI. El tractament que s'hauria de donar als ascendents del causant en aquesta possible reforma és un dels punts en el que coincideix gran part de la doctrina jurídica espanyola, al creure que no se'ls hi hauria de donar la condició de legitimaris. Basant-se així tant en la legislació de països europeus amb cultura similar a la nostra, com ara França, o països nòrdics com Finlàndia o Suècia, o en la regulació de comunitats autònomes com l'aragonesa. De manera que un dels aspectes que sembla que sens dubte hauria de formar part d'aquesta reforma és la supressió de la condició de legitimaris dels ascendents, inclús es pot considerar un dels pocs moviments que s'ha efectuat en la plana política, al presentar el grup parlamentari "d'Unidos Podemos" una proposició no de llei al Congrés dels Diputats per instar al Govern a reformar el CC en aquests termes.
- VII. El que ens espera en un futur pròxim ningú ho sap, però no seria d'estranyar que en menys de 5 anys es reformés el CC per ampliar la llibertat de testar. Sens dubte, tal com s'ha analitzat en aquest treball, és quelcom necessari per a la societat espanyola, que després de més d'un segle tenint el mateix sistema de llegítima, es modifiqui el CC, prioritzant els diferents canvis socials i econòmics que s'han produït en les últimes dècades. A més a més, tot fa pensar que en els pròxims anys la idea de família seguirà en la seva fase de descomposició contínua, en una societat en la que no és gens estrany que algú tingui dos o tres parelles estables al llarg de la seva vida. Tot i així, se'm faria estrany que en cas que es realitzés una modificació legislativa en aquest àmbit, aquesta fos tan atrevida com les produïdes en les diferents autonomies, en les que s'ha optat per ampliar de manera àmplia i sense complexes la llibertat de testar.

10. BIBLIOGRAFIA

A. MONOGRAFIES

ALBALADEJO GARCÍA, Manuel, *Curso de Derecho Civil V, Derecho de Sucesiones*, José María Bosch, Barcelona, 1989, pàg 372.

BLASCO GASCÓ, Francisco de Paula; CAPILLA RONCERO, Francisco; CLEMENTE MEORO, Mario; LÓPEZ BELTRÁN DE HEREDIA, Carmen; LÓPEZ Y LÓPEZ, Ángel Manuel; MONTES PENADÉS, Vicente... ORDUÑA MORENO, Javier,. *Derecho de Sucesiones*, Tirant lo Blanch, Valencia, 1992, pàg. 307.

GIL RODRÍGUEZ, José, *Manual de Derecho Civil Vasco*, Atelier, 2016, pàg. 403.

IGLESIAS SANTOS, Juan, *Derecho Romano*, Sello Editorial, Barcelona, 2010, pàg. 443.

LACRUZ BERDEJO, José Luis; SANCHO REBULLIDA, Francisco de Asís; LUNA SERRANO, Agustín; DELGADO ECHEVERRÍA, Jesús; RIVERO HERNÁNDEZ, Francisco... RAMS ALBESA, Joaquín Jose, *Elementos de Derecho Civil V. Sucesiones*, Dykinson, Madrid, 2009, pàg. 373.

LACRUZ BERDEJO, José Luis, *Elementos de Derecho Civil, Vol V, Sucesiones*, Dykinson, Madrid, 2009.

O'CALLAGHAN MUÑOZ, Xavier, *Compendio de Derecho Civil. Tomo V. Derecho de Sucesiones*, Dykinson, 2004.

YSÀS SOLANES, Maria; GETE-ALONSO Y CALERA, M^a del Carmen; SOLÉ RESINA, Judith, LLOBET AGUADO, Josep. *Derecho de sucesiones vigente en Cataluña*, Tirant lo Blanch, Valencia, 2008, pàg. 3.

B. ARTICLES DOCTRINALS

ANDERSON, Miriam, “Una aproximación al derecho de sucesiones inglés”, *Anuario de Derecho Civil*, 2006, pàgs. 1243-1281. Recuperat de: https://www.boe.es/publicaciones/anuarios_derecho/abrir_pdf.php?id=ANU-C-2006-30124301282

ÁNGELES PARRA, María, *Legítimas, libertad de testar y transmisión de un patrimonio*, 2009, pàg. 485 i ss. Recuperat de: <https://core.ac.uk/download/pdf/61901446.pdf>

ALMANSA MORENO-BARRERA, Luis Javier, “¿Debe introducirse en el Derecho civil común la falta de relación familiar como causa para desheredar a hijos y otros descendientes?”, *Aletheia, Cuadernos críticos del Derecho*, núm. 1, 2012, Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3991989>

BERNAD MAINAR, Rafel, “De la legítima romana a la reserva familiar germánica”. *Revista Internacional de Derecho Romano*, 2015, pàg. 3. Recuperat de: http://www.ridrom.uclm.es/documentos14/bernad14_pub.pdf

FERRER RIBA, Josep, “El nuevo derecho catalán de sucesiones”, Editorial InDret 4/2008. Recuperat de: http://www.indret.com/pdf/editorial_es_4.pdf

GOERLICH GISBERT, Francisco José; PINILLA PALLEJÀ, Rafael, *Esperanza de vida en España a lo largo del siglo XX*, 2006. Recuperat de: http://www.grupobbva.com/TLFU/dat/DT_2006_11.pdf.

IRURZUN GOICOA, Domingo. “¿Qué es la legítima para el Código Civil Español?”. *Revista de Derecho Civil*, vol. II, núm. 2 (abril-junio, 2015) Ensayos, pàgs. 272 i ss. Recuperat de: <http://www.nreg.es/ojs/index.php/RDC/article/viewFile/127/115>.

LÓPEZ Y LÓPEZ, Ángel Manuel, “La garantía institucional de la Herencia”, *Derecho privado y Constitución*, núm. 3, mayo-agosto, 1994. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/1426686.pdf>.

PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS, Manuel, “La naturaleza de la legítima”, *Anuario de Derecho Civil*, Vol. 38, nº 4, 1985, pàgs. 849-852. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=46645>

POLO ARÉVALO, Eva María, “Concepto y naturaleza jurídica de la legítima en derecho sucesorio español: precedentes y actualidad”, *Revista Internacional de Derecho Romano*, 2013. Recuperat de: <https://ruidera.uclm.es/xmlui/handle/10578/3223>

SOLÉ RESINA, Judith, “Cuestiones referentes al derecho de sucesiones en los estados miembros de la Unión Europea”, 2011.

VAQUER ALOY, Antoni, “Acerca del fundamento de la Legítima” *InDret Revista para el análisis del Derecho*, Barcelona, 2017, pàg. 3. Recuperat de: <http://www.indret.com/pdf/1354.pdf>

VAQUER ALOY, Antoni, “Reflexiones sobre una eventual reforma de la legítima” *InDret, Revista para el análisis del Derecho*, 2007. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2328906>

C. PÀGINES WEB

PICÓN ADVOCATS (15 de març de 2016) [Accés el 19 de març de 2019. Recuperat de: <https://www.picon-advocats.com/la-legitima-derecho-civil-catalan/>]

IBERLEY (2016), Regulación de la legítima de la sucesión forzosa en el País Vasco. [Accés el 24 de març de 2019. Recuperat de: <https://www.iberley.es/temas/regulacion-legitima-sucesion-forzosa-pais-vasco-59764>.].

GRUPO HEREDA (30 d'agost de 2008), ¿Cuál es la legítima en las Comunidades Autónomas?. [Accés el 25 de març de 2019. Recuperat de: <http://grupohereda.com/es/blog/cual-es-la-legitima-en-las-comunidades-autonomas/>].

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. [Accés el 4 d'abril de 2019. Recuperat de: <http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=1414>].

GUTIÉRREZ ÁLVIZ Y CONRADI, Pablo, “La legítima no es intocable”, *El Notario del Siglo XXI n° 84*, Marzo, 2019. [Accés el 15 d'abril de 2019. Recuperat de: <http://www.elnotario.es/115-hemeroteca/revistas/revista-24/1623-la-legitima-no-es-intocable-0-3552222590476482>].

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. [Accés el 1 de maig de 2019. Recuperat de: <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0211970.xml>]

RAE. [Accés el 1 de maig de 2019. Recuperat de: <https://dej.rae.es/lema/caudal-relicto>]

11. LEGISLACIÓ

Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas. 29313 a 29424.

Decreto Legislativo 1/2011, de 22 de marzo, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba, con el título de “Código del Derecho Foral de Aragón”, el Texto Refundido de las Leyes Civiles aragoneses, BOA núm. 67, de 29 de marzo de 2011, pàgines 6490 a 6616 (127 págs.)

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 13. Juli 2017 (BGBl. I S. 2347)

Ley 5/2015, de 25 de junio, de Derecho Civil Vasco. BOE núm. 176, de 24 de julio de 2015, pàgines 62312 a 62346 (35 págs.)

Ley 7/2017, de 3 de agosto, por la que se modifica la Compilación de derecho civil de las Illes Balears. BOE núm. 223, de 15 de septiembre de 2017, páginas. 90975 a 90999 (25 págs.).

Ley 1/1973, de 1 de marzo, por la que se aprueba la Compilación del Derecho Civil Foral de Navarra, BOE núm. 57, de 7 de marzo de 1973.

Ley 2/2006, de 14 de junio, de derecho civil de Galicia, “DOG” núm. 124, de 29/06/2006, BOE núm. 191, de 11/08/2006.

Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, BOE núm. 190, de 7 d'agost de 2008, pàgines 33735 a 33788 (54 pàgs.)

12. JURISPRUDÈNCIA

STS núm. 685/1989, de 8 de maig de 1989 (RJ 1989/3673).

STS de 31 de maig de 1989 (RJ 1980/2724).

STS núm. 258/2014, de 3 de juny de 2014 (RJ 1212/2012).

STSJ Catalunya de 13 de juny de 2016 (RJ 4535/2016)

Sentència del Bundesverfassungsgericht (Tribunal Constitucional Federal Alemany) núm. 2005/32, de 19 d'abril de 2005.

STSJ Galícia Sentència núm.8/2018, de 9 de maig de 2018 (núm. recurs 33/2017)

STSJ Galícia Sentència núm. 17/2012, de 21 d'abril de 2012 (núm. recurs 30/2011)